

Homilia de passione et cruce domini

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΠΑΘΟΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΣΤΑΥΡΟΝ.

«Καὶ ἔλθόντες εἰς τόπον λεγόμενον Γολγοθᾶ, ὃ ἐστὶ Κρανίου τόπος λεγόμενος, ἔδωκαν αὐτῷ οἶνον πιεῖν μετὰ χολῆς μεμιγμένον. Καὶ γευσάμενος, οὐκ ἤθελε πιεῖν. Σταυρώσαντες δὲ αὐτὸν, διεμερίσαντο τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, βάλλοντες κλῆρον· ἵνα πληρωθῇ τὸ ρηθὲν ὑπὸ τοῦ Προφήτου· Διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμὸν μου ἔβαλον κλῆρον. Καὶ καθήμενοι ἐτήρουν αὐτὸν ἐκεῖ.» Καὶ εἰς τὰ ἐξῆς. Τὸ μὲν ἀναγνωσθὲν ῥητὸν εὐαγγελικὸν ἐστὶ σαφὴ νείας δὲ τούτου χάριν καλὸν πρὸς τοὺς ἀγίους καταφυγεῖν, καὶ παρ' αὐτῶν τὴν τούτου διάνοιαν ἐκλαβεῖν. Ἐκείνους γὰρ μᾶλλον ἢ ἡμᾶς τοῖς Εὐαγγελίοις συνίστασθαι προσήκει. Καὶ ἵνα μὴ περιερχόμενοι τοὺς πάντας ἐπιβραδύνωμεν τῷ λόγῳ, ἀρκεῖ καὶ μόνος ὁ Ἀπόστολος πρὸς τὴν ἡμῶν πληροφορίαν γενέσθαι διδάσκαλος. Γράφει γὰρ τοῖς Ἑβραίοις αὐτὸς ὁ μα 28.188 κάριος Παῦλος, ὅτι ἀδύνατόν ἐστι ψεύσασθαι τὸν Θεόν· καὶ ἀληθεύει μάλιστα λέγων, καὶ οὐ ψεύδεται. Τῶν μὲν γὰρ γεννητῶν ἡ φύσις ἴδιον ἔχει τὸ τρέπεσθαι καὶ κινεῖσθαι ποικίλαις μεταβολαῖς· ἐπειδὴ περ καὶ μὴ ὄντα ποτὲ, μεταβολὴν ἔσχεν εἰς τὸ εἶναι τῇ τοῦ πεποικηκότος χάριτι καὶ φιλανθρωπία· καθὼς καὶ πάλιν ὁ Παῦλος φησιν· «Ὁ καλῶν τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα.» Θεὸς δὲ, ὁ πάντων διὰ τοῦ Λόγου ποιητὴς τυγχάνων, ὄντως ὢν, ἀμετάβλητον ἔχει σὺν τῷ Λόγῳ τὴν φύσιν· καὶ τοῦτο διὰ τοῦ προφήτου διδάσκει, λέγων· «Ἴδετε, ἴδετε, ὅτι ἐγὼ εἶμι, καὶ οὐκ ἠλλοίωμαι.» Διὸ περὶ μὲν τῶν ἀνθρώπων ἐν Ψαλμοῖς ἄδεται· «Ἐγὼ εἶπα ἐν τῇ ἐκστάσει μου· Πᾶς ἄνθρωπος ψεύστης» περὶ δὲ τοῦ Θεοῦ Μωσῆς ἐν τῷ νόμῳ μαρτυρεῖ, ὅτι «Ὁ Θεὸς πιστὸς ἐστὶ καὶ ἀληθινός.» Ὁ γοῦν χριστοφόρος ἀνὴρ, ὡς ἐξ ἀμφοτέρων τούτων παιδευθεὶς, καὶ αὐτὸς τὴν τοῦ Θεοῦ πρὸς τὰ γενητὰ διαφορὰν ἐξηγούμενος, γράφει· «Γινέσθω δὲ ὁ Θεὸς ἀληθής, πᾶς δὲ ἄνθρωπος ψεύστης.» Ἀληθὴς δὲ ἐστὶν ὁ Θεός, οὐχ ὡς μὴ ψευδόμενος· οὐδὲν γὰρ ἐστὶν ἐναντίον αὐτῷ· οὐδὲ ὡς ἄνθρωπος ἐτέρῳ μαρτυρῶν τὸ ἀληθές· οὐδενὶ γὰρ ὑπεύθυνός ἐστιν· ἀλλ' ὡς αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν γεννῶν, καὶ Πατὴρ ὑπάρχων τοῦ Κυρίου λέγοντος· «Ἐγὼ εἶμι ἡ ἀλήθεια» ἀληθείας δὲ φίλον τὸ ψεῦδος οὐκ ἂν ποτε γένοιτο. Ὅθεν ἀληθείας μὲν κατὰ τὸν ψαλμῶδον ἐκζητῶν ὁ Κύριος, τὸ δὲ ψεῦδος ἀφ' ἑαυτοῦ ρίπτει, καὶ ἀλλότριον ποιεῖ, λέγων· «Υἱοὶ ἀλλότριοι ἐψεύσαντό μοι.» Ἐψεύσαντο γὰρ οἱ Ἰουδαῖοι κατὰ τοῦ Σωτῆρος, καὶ τὸν νόμον ἐπαγγελάμενοι φυλάττειν, οὐκ ἠλήθευσαν, ἀλλὰ παρηνόμουν κατὰ τοῦ δεδωκότος αὐτὸν, θάνατον ἀντὶ χάριτος μηχανώμενοι τῷ Κυρίῳ. Ἀπεβλήθησαν γοῦν εἰκότως, καὶ ὄν, ψευδάμενοι, κατὰ τοῦ Κυρίου θάνατον ἐπήγαγον, τοῦτον αὐτοὶ καθ' ἑαυτῶν ἀληθῶς ἐπεσπάσαντο· ὡς καὶ Ἄνα νίας καὶ Σάπφειρα ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν ἀποστόλων· οἵτινες, ἐπαγγελίαν τῷ Θεῷ δεδωκότες, ἀπὸ τῆς ἐπαγγελίας ἐνοσφίσαντο· καὶ τοὺς μὲν ἄλλους ἐλάνθανον· ὁ δὲ τῆς ἀληθείας διάκονος Πέτρος τούτους ἀπωθεῖται, λέγων· «Οὐκ ἐψεύσω ἀνθρώποις, ἀλλὰ τῷ Θεῷ.» Ἐν οἷς καὶ μέγιστον θαῦμα γέγονεν· ὅπερ γὰρ μόνος ἠπίστατο Πέτρος, τοῦτο τῷ θανάτῳ τῷ περὶ τὸν Ἀνανίαν πᾶσιν ἐφάνέρωσεν· ὥστε τοὺς πάντας εἰς εὐλάβειαν ἐλθεῖν, καὶ τὸ παράδειγμα Σαπφείρας φοβηθῆναι. Δεῖ γὰρ εἰδέναι καὶ μὴ ἀγνοεῖν, ὅτι ἂ ἐπαγγελλόμεθα Θεῷ, οὐκ ἔτι λοιπὸν ἐστὶν ἡμῶν, ἀλλὰ Θεῷ διαφέρει. Καὶ ἂν ἀποσύρωμεν ἀπὸ τούτων, οὐχ ὡς τὰ ἡμῶν ἐσμεν λαμβάνοντες, ἀλλ' ὡς τὰ τοῦ Θεοῦ ἱεροσυλοῦντες. Ἡ δὲ ἐπαγγελία οὐ μέχρι 28.189 χρημάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ μέχρι

λόγου καὶ προαιρέσεως αὐτῆς φθάνει. Οὐδὲ γὰρ εἴ τις ἐστὶ πένης χρημάτων, οὗτος καὶ προαιρέσεως. Ἀμέλει τὸ μέγα ὄντως καὶ θεῖον μυστήριον ἡμῶν οὐκ ἐπὶ χρήμασιν ἔχει τὴν ὑπόσχεσιν, ἀλλ' ἐπὶ προαιρέσει τελεία, καὶ τῇ κατὰ Θεὸν πίστει. Πάντες γοῦν ἐπηγ γειλάμεθα, καὶ πάντες ἐσμέν ἐπαγγελίας χρεῶ σται· ὥστε ἀνάγκη ἀποδιδόναι τὴν μὲν παρθένον, τὴν παρθενίαν ὁποῖαν καὶ ἐπηγγείλατο· τὸν δὲ ἐγκρατῆ, τὴν ἐγκράτειαν· τοὺς δὲ ἐν γάμῳ, τὴν σω φροσύνην, καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην καὶ τι μὴν· καὶ τέλος πάντας τὴν εἰς Θεὸν πίστιν καὶ εὐλά βειαν καὶ δικαιοσύνην, καὶ ἀνδρίαν· ἵνα μὴ ὡς ἀγνώμονας ἡμᾶς τὸ παράδειγμα τῶν περὶ Ἄνα νίαν καὶ Σάπφειραν καταλάβῃ. Τούτου γὰρ χάριν καὶ ὁ ἀποστολικὸς προασφαλίζεται λόγος· ὅτι «Ἀπόδοτε πᾶσι τὰς ὀφειλάς, τῷ τὸν φόρον τὸν φόρον· τῷ τὴν τιμὴν τὴν τιμὴν. Μηδενὶ μηδὲν ὀφείλετε, εἰ μὴ τὸ ἀλλήλους ἀγαπᾶν.» Τοῦτο πεποίηκεν αὐτὸς τὸς ὁ ταῦτα κηρύττων. Ὡσπερ οὖν παρῆρη σιάζεται γράφων· «Τὸν καλὸν ἀγῶνα ἠγώνισμαι· τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα· λοιπὸν ἀπόκειται μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀπο δώσει μοι ὁ δίκαιος κριτής.» Μὴ ψευδάμενος γὰρ ἐφ' οἷς ἐπηγγείλατο, ἀλλὰ καὶ τηρήσας τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ὑπόσχεσιν, ἔσχε καὶ αὐτὸς ἀδιάπτωτον τὴν ἐπαγγελίαν παρὰ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ. Οὐκοῦν διὰ τοῦτο ἡμῖν συμβουλεύει λέγων· «Μὴ ψεύδεσθε εἰς ἀλλήλους» καὶ πάλιν· «Πᾶν ψεῦδος ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν μὴ ἐκπορευέσθω.» Θέλει γὰρ ἡμᾶς μιμητὰς ἑαυτοῦ γενέσθαι γράφων· «Ἀλήθειαν λέγω, οὐ ψεύδομαι.» Ἐπειδὴ καὶ εὐαγγελικόν ἐστὶ τοῦ Κυρίου ῥητὸν εἶναι ἡμῶν τὸ Ναὶ, ναὶ, καὶ τὸ Οὐ, οὐ. Μέχρι τούτου οἱ ἐν Χριστῷ βεβαιούτωσαν ἑαυτῶν τοὺς λόγους, καὶ μὴ, περαιτέρω βαίνοντες, εἰς ὄρκους καταφεύγωμεν· ὥστε καὶ φθαρτῶν χάριν χρημάτων ὀμνύναι τὸν Θεὸν, μάλιστα Μωσέως νομοθετοῦντος· «Οὐ λήψη τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ.» Εἰ γὰρ ὄλως ἄξιος τυγχάνει τις ὀνομάσαι τὸν Θεὸν, ἀξιόπιστός ἐστὶ καὶ χωρὶς ὄρκου πιστευθῆναι· ὁ γὰρ πρὸς τὸ μείζον ἰκανὸς γενόμενος πολλῷ πλέον πρὸς τὸ ἔλαττον γέ νοίτ' ἂν ἰκανός. Εἰ δὲ μὴ ἐστὶν ἀξιόπιστος χωρὶς ὄρκου πιστευθῆναι, οὐκ ἔστιν ἄρα ἄξιος οὐδὲ ὀνομάσαι τὸ ὄνομα Κυρίου, οὐκ ἔστι πιστός ἐν λό γῳ. Πῶς γὰρ ὄλως τούτῳ μαρτυρήσει ὁ Θεὸς ὀμνύ οντι, μὴ ἔχοντι πίστιν, εἰς ἣν ὁ Κύριος ἐπιβλέπει; Ἡ δὲ Σοφία τούτου μάρτυς ἐστὶν ἢ λέγουσα· «Ἅγιον γὰρ Πνεῦμα παιδείας φεύξεται δόλον, καὶ ἀπαναστήσεται ἀπὸ λογισμῶν ἀσυνέτων, καὶ οὐ κατοί 28.192 κῆσει ἐν σώματι καταχρέω ἁμαρτίας.» Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τοὺς ἐπικαλουμέ νους αὐτὸν πίστιν ἀπαιτεῖ πρῶτον, ὡς ἐπὶ τοῦ τυφλοῦ λέγων· «Πιστεύεις, ὅτι δύναμαί σοι τοῦτο ποιῆ σαι;» καὶ ἐπὶ τοῦ σεληνιαζομένου δέ φησιν, ὅτι «Ἐὰν πιστεύῃς, γίνεται.» Ἀπαιτεῖ δὲ τοῦτο ὁ Σωτὴρ, οὐκ ἐπειδήπερ ἔχρηζε τῆς παρ' ἐτέρων συνεργίας· αὐτὸς γὰρ καὶ τῆς πίστεως Κύριος καὶ χορηγός ἐστίν· ἀλλ' ἵνα μὴ ὡς προσώποις χαριζόμενος φανῆ, ἀλλ' ὅτι τοῖς πιστεύουσιν ἐπινεύει· καὶ ἵνα μὴ χωρὶς πίστεως δέξωνται τὰς εὐεργεσίας, καὶ τῇ ἀπιστίᾳ ταύτας ἀπ ολέσῳσι. Θέλει γὰρ χαριζόμενος παραμένειν τὴν χά ριν, καὶ θεραπεύων ἀδιάπτωτον εἶναι τὴν θεραπείαν. Ἦσφαλίζετο γοῦν τὸν παραλυτικὸν λέγων· «Ἴδε, ὑγιῆς γέγονας, μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χειρόν σοί τι γένηται.» Καὶ ὥσπερ ἂν τις ἰατρὸς εἰσιὼν πρὸς τοὺς κάμνοντας, πυνθάνοιτο πρῶτον εἰ βούλοιντο θεραπεύ εσθαι, ἵνα μὴ αὐτοῦ φροντίζοντος, κάκείνων μὴ βου λομένων, ἀνωφελῆς ἢ θεραπεία γένηται, ἐναντιου μένων τῶν καμνόντων πρὸς τὴν τοῦ ἱατροῦ τέχνην· οὕτω καὶ ὁ Κύριος τῶν θεραπευομένων ἐπυνθάνετο, καὶ τοῖς πιστεύουσιν ἐχαρίζετο, ἵνα τῇ πίστει καὶ τὴν χά ριν κατασχεῖν δυνηθῶσι. Γνώρισμα γὰρ τῆς ψυχῆς τῆς προαιρέσεως ἢ πίστις ἐστίν. Τί τοίνυν τὸν Θεὸν καλοῦσι μάρτυρα οἱ μὴ πί στιν κατὰ ἀλήθειαν ἔχοντες; Τὸ Πνεῦμα μαρτυρεῖ ἐν Ψαλμοῖς· «Ἐγγὺς Κύριος πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμέ νοις αὐτὸν ἐν

ἀληθεία.» δι' ἧς μόνης ἐπικαλεῖσθαι δύναται ὁ Θεός. Ὡστε τί ὁμνύουσι Θεὸν οἱ μηδὲ ἐν τοῖς μικροῖς πίστιν ἔχοντες; ἄλλως τε καὶ ὁ ὄρκος ἀληθείας ἐστὶ μάρτυς, καὶ οὐ τῶν χρημάτων σημαντικός. Ὅμνύουσι γὰρ οἱ ἄνθρωποι, οὐχ ἵνα τὰ πράγματα σημάνωσιν, ἀλλ' ἵνα τὴν ἀλήθειαν πιστώσωσιν, καὶ ὅτι λέγοντες οὐ ψεύδονται. Εἰ μὲν οὖν ἐστὶ τῷ ὁμνύοντι πίστις καὶ ἀλήθεια, τίς ἡ χρεία τοῦ ὄρκου; Εἰ δὲ μὴ ἐστὶν ἐν αὐτῷ πίστις, διὰ τί τοσοῦτον ἀσεβοῦμεν, ὥστε δι' ἀνθρώπινα καὶ θνητὰ τὸν ὑπὲρ ἄνθρωπον Θεὸν καλεῖν μάρτυρα; Εἰ γὰρ τὸν βασιλέα τὸν ἐπὶ γῆς εἰς τὰ ἔξω δικαστήρια καλεῖν μάρτυρα οὐ θέμις, ὡς κρείττονα καὶ τῶν ἐγκαλούντων καὶ τῶν δικαζόντων, τί τὸν ἀγέννητον εἰς τὰ γενητὰ καλοῦμεν, καὶ τὸν Θεὸν ὑπὸ ἀνθρώπων ποιούμεν καταφρονεῖσθαι; Ἄπαγε! Τοῦτο πᾶσαν ὑπερβάλλει παρανομίαν καὶ τόλμαν. Τί οὖν δεῖ ποιεῖν; Οὐδὲν πλέον ἢ εἶναι ἡμῶν τὸ Ναὶ, ναὶ, καὶ τὸ Οὐ, οὐ· καὶ καθόλου μὴ ψεύδεσθαι. Οὕτως γὰρ ἡμεῖς ἀληθεύοντες, δόξαιμεν καὶ ἐν τούτῳ μιμεῖσθαι τὸν ἀληθῆ Θεόν. Ἴσως δὲ τις ἐπὶ τούτοις εὐλόγως ἀντιθήσει λέγων· Εἰ ὁ ὄρκος ἀπὸ ἀνθρώπων κεκώλυται, καὶ ἐν τῷ μὴ ὁμνύειν τις μιμεῖται τὸ Θεῖον, πῶς αὐτὸς ὁ Θεὸς ὁμνύειν λέγεται ἐν ταῖς θείαις Γραφαῖς; Καὶ γὰρ καὶ τῷ Ἀβραάμ ὤμοσεν, ὡς περ καὶ Μωσῆς μαρτυρῶν 28.193 ρεῖ, καὶ ἐν ὕμνοις δὲ γέγραπται· «Ὁμοσε Κύριος, καὶ οὐ μεταμεληθήσεται· Σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ.» Δόξει γὰρ ἢ ταῦτα μάχεσθαι τοῖς προλεχθεῖσιν, ἢ ἐκ τούτων ἐπιτρέβεσθαι τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὄρκους. Ἄλλ' οὐκ ἔστιν οὕτω· μὴ ταῦτά τις νομιζέτω. Θεὸς γὰρ κατ' οὐδενὸς ὁμνύει. Πῶς γὰρ, αὐτὸς Κύριος καὶ ποιητὴς τῶν ἀπάντων ὑπάρχων; Ἄλλ' εἰ χρὴ τάληθῆ λέγειν, ὁ λόγος ὄρκος αὐτοῦ ἐστὶ, πληροφορῶν τοὺς ἀκούοντας, καὶ πίστιν ἐκάστω παρέχων, ὅτι ὁ ἐπηγγέλατο καὶ λαλεῖ, πάντως καὶ γενήσεται. Οὐ γὰρ ὡς ἄνθρωπος ὁμνύει Θεός, ἀλλ' ἡμῖν ὁ λόγος αὐτοῦ ἀντὶ ὄρκου πρὸς ἀλήθειαν γίνεται. Ἀνθρώποις δὲ λαλῶν ὁμνύειν λέγεται, καὶ τοῦτο ἀνθρωπικώτερον λαλούντων τῶν ἀγίων· ἵνα ἀφ' ὧν αὐτοὶ λέγοντες ἀξιοῦσιν, ἀπὸ τούτων αὐτοὶ πιστεύσωσιν τῷ λαλοῦντι Θεῷ. Ὡς γὰρ ἄνθρωπος τὸν λόγον ὄρκος βεβαιοῖ, οὕτως ἂν λαλεῖ ὁ Θεὸς ἀντὶ ὄρκου λογιζέσθω διὰ τὸ βέβαιον καὶ ἀμετάθετον τῆς βουλῆς αὐτοῦ. Μαρτυρεῖ δὲ τῷ λεγομένῳ καὶ αὐτὸς ὁ γεγραμμένος ὄρκος· «Ὁμοσε» γὰρ «Κύριος, καὶ οὐ μεταμεληθήσεται,» ὡς τοῦ ἀμεταμελήτου καὶ πάντως ἐσομένου κατὰ τὴν ἐπαγγελίαν ὄρκου τυγχάνοντος. Τοῦτο δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς ἐν τῇ Γενέσει σημαίνει λέγων· «Κατ' ἐμαυτοῦ ὤμοσα.» Τοῦτο δὲ οὐχ ὄρκος ἐστίν. Οὐδὲ γὰρ κατὰ τινος ὤμοσεν, ὅπερ ἴδιόν ἐστιν ὄρκου· ἀλλὰ καθ' ἑαυτοῦ, ὅπερ τὴν τοῦ ὄρκου ὑπόνοιαν ἐκφεύγει, καὶ ἐν ᾧ σημαίνει τὸ βέβαιον τῆς ἐπαγγελίας, καὶ τὸ χρῆναι πάντως πιστεῦσαι τὸν ἀκούοντα. Ἔστω δὲ καὶ ὁ ὑμνωδὸς μάρτυς τῶν λεγομένων, ἀναμιμνήσκων τὸν Θεόν, ψάλλον καὶ λέγων· «Ποῦ εἰσι τὰ ἔλεός σου τὰ ἀρχαῖα, Κύριε, ἃ ὤμοσας τῷ Δαβὶδ ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου;» Οὐ γὰρ κατὰ τῆς ἀληθείας ὁμνύει Θεός· ἀλλ' ἄπερ ἀληθεύων λαλεῖ ὡς ὄρκος ἐστὶ τοῖς ἀνθρώποις πρὸς πίστιν. Οὔτε οὖν Θεὸς κατὰ τοὺς ἀνθρώπους ὁμνύει, οὔτε ἡμᾶς ἐκ τούτων εἰς ὄρκους ἐπιτρέβεσθαι χρὴ· ἀλλὰ τοιαῦτα λέγωμεν καὶ πράττωμεν, ὡς μὴ ὄρκου δεῖσθαι τοὺς ἀκούοντας, ἀλλ' ἀφ' ἑαυτῶν ἔχειν τὰ λεγόμενα τῆς ἀληθείας τὴν μαρτυρίαν. Ἐν τούτῳ γὰρ ὄντως μιμησόμεθα τὸ Θεῖον. Ἄλλ' ἴσως καὶ τὸ κατὰ τοὺς Νινευίτας ἄν τις ἐπερωτήσειεν οὕτως· Εἰ ὁ λόγος ὄρκος ἐστὶ τοῦ Θεοῦ, ὅτι λέγων ἀληθεύει καὶ οὐ ψεύδεται, πῶς εἰρηκώς· «Ἔτι τρεῖς ἡμέραι, καὶ Νινευὶ καταστραφήσεται,» οὐ πεπλήρωκε τὸν λόγον; δόξει γὰρ καὶ τοῦτο μάχεσθαι πρὸς τὰ πρῶτα. Ἄλλ' οὐ ψεύδεται ὁ Θεός· μὴ γένοιτο! οὐδὲ ὁ λόγος ἀπλήρωτος ἔμεινεν αὐτοῦ. Τῇ γὰρ φιλανθρωπίᾳ τὴν ὀργὴν ἡμβλυνε, καὶ τῇ 28.196 μετανοίᾳ τῶν Νινευιτῶν μᾶλλον ἐπέβλεψεν ἢ τῇ πρὸ ταύτης ἀμαρτίᾳ. Καὶ ὁ λόγος δὲ τοῦ Θεοῦ οὐχ οὕτως ἦν, ὥστε

μετὰ τριήμερον κατασκαφῆναι τὴν Νινευί· ἀλλ' ὅτι τρεῖς ἡμέρας ὑμῶν ἀνέξομαι· ἵνα ἐν τῇ ἀνοχῇ τῶν τριῶν ἡμερῶν, ἐξουσίαν ἔχωσι μετα νοῆσαι, ἢ τὴν μετὰ ταῦτα ὀργὴν ἐκλέξασθαι. Τί γάρ φησιν ὁ προφήτης; «Ἔτι τρεῖς ἡμέραι, καὶ Νινευί καταστραφήσεται.» Οὐκ εἶπε· Μετὰ τρεῖς ἡμέρας καταστραφήσεται· εἰ γὰρ ἂν, ἐγεγόνει πάντως· ἀλλ' «Ἔτι τρεῖς ἡμέραι, καὶ καταστραφήσεται.» ἴν' ἐν μὲν τῷ, «ἔτι,» λέγεσθαι, τὴν ἀνοχὴν ἐννοῶμεν τοῦ Θεοῦ, ἐν δὲ τῇ κατασκαφῇ τὴν μετὰ τὴν ἀνοχὴν, εἰ μὴ μετανοήσαιεν, γενησομένην ὀργὴν. Ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτον εἶχε τὸν τρόπον, καὶ μετανοίας χάριν τῶν ἀνθρώπων ὑπερέθετο τὰς τρεῖς ἡμέρας, τί τὸν Θεὸν ἐκώλυε καὶ παραυτὰ τὴν Νινευί ἀπολέσαι; Ἀσθένεια; Ἄπαγε! μὴδὲ εἰς νοῦν ποτε τοῦτο τὸν ἡμέτερον ἔλθοι. Κύριος γὰρ τῶν δυνάμεων καὶ ἰσχυρὸς καὶ δυνατός ἐστιν ὁ Θεός. Ἄλλ' ἄγνοια τῶν πράξεων ἐκείνων; μὴδὲ τοῦτο λεγέσθω· οἶδε γὰρ τὰ πάντα πρὶν γενέσεως αὐτῶν. Τί οὖν ὑπολείπεται νοεῖν ἢ μακροθυμίαν καὶ φιλανθρωπίαν τοῦ Δεσπότου; ἦν καὶ ὁ προφήτης ἐπ' ἰστάμενος, ἔφυγε μὲν ἀποστελλόμενος τὸ πρῶτον, τὸ δεύτερον δὲ ἀπολογούμενός φησιν· «ὦ Κύριε, οὐχ οὗτοι οἱ λόγοι μου, ἔτι ὄντος μου ἐν τῇ γῆ μου; διὰ τοῦτο προέφθασα τοῦ φυγεῖν εἰς Θαρσεῖς, διότι ἔγνων, ὅτι σὺ ἐλεήμων καὶ οἰκτίρμων, μακρόθυμος καὶ πολὺ ἔλεος, καὶ μετανοῶν ἐπὶ ταῖς κακίαις.» Ἐφυγε δὲ Ἰωνᾶς, οὐχ ὡς ἀντιλέγων τῷ Θεῷ· καὶ ἐλυπεῖτο, οὐχ ὡς ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τῶν Νινευιτῶν χαίρων· ἀλλὰ τοῦτο ἐποίει διὰ τὴν Νινευιτῶν κηδεμονίαν. Ἐφοβεῖτο γὰρ μὴ ἀβέβαιος παρ' αὐτοῖς νομισθῆ, καὶ λοιπὸν ἄρξωνται μηκέτι προφήταις πιστεύειν, ἀλλὰ ἄπιστος παρ' αὐτοῖς ὁ προφητικὸς λόγος γένηται. Διὰ τοῦτο γοῦν καὶ ἠθύμησεν, ἵνα ἐλεγχθῆ παρὰ τοῦ Δεσπότου, καὶ φανερόν τοῖς Νινευίταις ἐκεῖ πᾶσι γένηται, ὅτι οὐ διὰ τὸ ψεύσασθαι τὸν προφήτην, ἀλλὰ διὰ φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ συγκεχώρηται τοῖς Νινευίταις. Ἦδει γὰρ ἐν τῇ «ἔτι» λέξει σημειομένην μακροθυμίαν. Καὶ τοῦτο τῆς θείας Γραφῆς ἐστὶ τὸ ἔθος. Ὅταν γὰρ τὴν ἑαυτοῦ μακροθυμίαν σημαίνειν ἐθέλῃ ὁ Θεός, διὰ τῆς λέξεως τῆς, «ἔτι,» ταύτην ἀπαγγέλλει· ὡς ἐὰν λέγῃ διὰ μὲν τοῦ Ἡσαίου· «Τί ἔτι ποιήσω τῷ ἄμπελῶνί μου, καὶ οὐκ ἐποίησα;» διὰ δὲ τοῦ Ἰερεμίου· «Διὰ τοῦτο ἔτι κριθήσομαι πρὸς ὑμᾶς, λέγει Κύριος.» Ἐν δὲ τῷ λέγειν, «ἔτι,» δείκνυσι τὴν ἑαυτοῦ ἀγαθότητα καὶ ἀνοχὴν. Λέγει γάρ· «Διέλθετε νήσους Χετιεῖμ, καὶ εἰς Κηδάρ ἀποστείλατε, καὶ ἴδετε.» Εἰ τοίνυν μὴ μακροθυμεῖν ἤθελεν, οὐδὲ παρ' αἰνέσεις αὐτοῖς ἐδίδου· ὥστε διελθεῖν, καὶ διελθόντας μαθεῖν ἐκ τῶν ἐναντίων τὴν πρὸς τὸ καλὸν σύγκρισιν. Ἀμέλει ὅταν μηκέτι μακροθυμίαν, ἀλλ' ὀργὴν ἢ πρᾶξις ἐκάστου προσκαλεῖται, λοιπὸν ἀποφαίνεται λέγων· «Οὐκέτι ἀνοίσω τὰς ἀμαρτίας ὑμῶν.» Διὰ δὲ τοῦ ὧδε, «οὐκέτι,» ῥήματος σημαίνει νομένου, δείκνυσι φανερώς τὴν περὶ τῶν Νινευιτῶν δηλουμένην διὰ τοῦ, «ἔτι,» μακροθυμίαν, καὶ τοῦ λόγου τὴν ἀλήθειαν. Ἀδύνατον γὰρ ἦν μὴ ἀληθεῦσαι τὸν Θεὸν λέγοντα, καὶ μόνον βουλόμενον. Διὰ τοῦτο τῷ Ἀβραάμ ἐπαγγελάμενος, οὐκ ἐψεύσατο, ἀλλὰ καὶ τὸν υἱὸν ἐχαρίζετο· καὶ τὸν λαὸν ἐξήγαγεν ἐκ τῆς Αἰγύπτου διὰ τοῦ ἱεροφάντου Μωσέως. Καὶ τὸν μὲν Ἰσαὰκ ἐπληροφόρει τῇ ὑποσχέσει, καὶ πατέρα τοῦτον ἐποίει τῶν δύο λαῶν· τῷ δὲ Ἰακώβ ἐπαγγελάμενος ἐδείκνυε τὸν Ἰωσήφ. Καὶ τῷ μὲν πιστοτάτῳ Μωσέϊ ἐδίδου τῶν λεγομένων τὴν πίστιν διὰ τῶν συμβαινόντων τῷ Φαραῷ· τῷ δὲ Δαβίδ ἐπαγγεῖλάμενος, ἀπεδίδου τὴν ὑπόσχεσιν διὰ Σολομῶντος· λέγω δὴ τὴν τοῦ ναοῦ οἰκοδομήν. Καὶ τί μοι χρῆμα πολλῶν; Οὐδὲν ἐστίν, ὃ λέγει ὁ Θεός, καὶ ἀπλήρωτον τοῦτο μένει. Κἂν παραυτίκα τις ὀλιγορῆ ζητῶν τὸν λόγον, ἀλλὰ τῷ χρόνῳ τὴν ἀπόδοσιν ἢ ὑπόσχεσις ἔχει, καὶ τῷ χρόνῳ πάντως ἢ ἐπαγγελία πληροῦται. Ἴδου γὰρ καὶ τὰ πρὸ πολλοῦ λεχθέντα ὑπὸ τοῦ Κυρίου καὶ τὰ πρὸ πολλῶν εἰρημένα χρόνων νῦν ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις ὀρώμεν πληροῦμένα. Ἡσαΐας μὲν γὰρ προεφήτευσεν ἐξ ἀπειρογά μου γυναικὸς τεχθήσεσθαι

τὸν Ἐμμανουήλ· αὐτὸς δὲ ἐκ Μαρίας τῆς Παρθένου γεννηθεὶς καὶ Θεὸς φαινόμενος, ἐπλήρου προφήτου τὸν λόγον. Καὶ ὁ μὲν Μιχαίας προαπήγγειλε καὶ τὸν τόπον, ἐν ᾧ μέλλει ὁ Χριστὸς γεννᾶσθαι· αὐτὸς δὲ Κύριος, ἐν Βηθλεὲμ ἐπὶ φάτνης ἀνακείμενος, ἐδείκνυε τὸν προφήτην ἀληθῆ. Καὶ ὁ μὲν Ζαχαρίας εὐηγγελίζετο τῇ Ἱερουσαλήμ τὴν εἶσοδον τοῦ Σωτῆρος· αὐτὸς δὲ ὁ Κύριος, ἀποστέλλων ἐπὶ τὸν ὄνον καὶ εἰσερχόμενος, ἐφ' ἑαυτοῦ τὴν προφητείαν ἀνεπλήρου. Καὶ ὅλως, ἵνα μὴ τὸ καθέκαστον ὀνομάζω τῶν γεγραμμένων, αὐτὸς πλήρωμα τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν γέγονεν. Ἄ γὰρ δι' αὐτῶν προαπήγγελλε, ταῦτα παρὼν αὐτὸς ἐτελείου πληρῶν καὶ λέγων· «Αὐτὸς ὁ λαλῶν πάρειμι.» Ἴδου οὖν καὶ νῦν τὰ πάσαι ἀναφωνούμενα περὶ τοῦ Σωτῆρος ἐν τοῖς Ψαλμοῖς, ἄρτι πάλιν πληροῦται διὰ τῆς τῶν στρατιωτῶν τόλμης. Ἄ γὰρ προεσήμανε παθεῖν αὐτὸν, ταῦτα νῦν οἱ δῆμοι Ἰουδαίων ἐνεργοῦσι, διαμεριζόμενοι τὰ ἱμάτια τοῦ Σωτῆρος, καὶ ποτίζοντες αὐτὸν ὄξος μετὰ χολῆς. «Ταῦτα γὰρ,» φησὶν, «ἐγὶ 28.200 νετο, ἵνα πληρωθῶσιν αἱ Γραφαί.» ἢ μὲν λέγουσα· «Διμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμὸν μου ἔβαλον κλῆρον.» ἢ δὲ πάλιν· «Ἔδωκαν εἰς τὸ βρῶμά μου χολήν, καὶ εἰς τὴν δίψαν μου ἐπότισάν με ὄξος.» Πολλοὶ, τοῖς Εὐαγγελίοις ἐντυγχάνοντες, καὶ ἀκούοντες τὸ, «Ἴνα πληρωθῇ τὸ γεγραμμένον,» ἐνόμισαν τὰ γινόμενα δι' οὐδὲν ἕτερον γίνεσθαι, ἢ ἵνα πληρωθῇ τὰ γεγραμμένα· καὶ ἐκ τούτων ὠήθησαν μὴ μόνον ἀναιτίους εἶναι τοὺς πράττοντας, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἀξίους ἐπαίνου, ὅτι οὐχ ὡς ἀμαρτάνοντες, ἀλλ' ὡς διακονοῦντες τοῖς γεγραμμένοις ἐνεργοῦσι· μὴ γὰρ ἂν ἀληθεῖς γεγενῆσθαι τῶν προφητῶν τοὺς λόγους, εἰ μὴ τούτων ἦσαν αἱ πράξεις. Μάλιστα δὲ ταῦτα ὑπέλαβον ἐκ τῶν εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην ῥητῶν κινηθέντες, ἔνθα, τῶν Ἰουδαίων τὴν ἀπίστιαν διηγούμενος, κατὰ τὴν Ἡσαΐου προφητείαν φησὶ· «Τοσαῦτα δὲ αὐτοῦ σημεῖα πεποιηκότος ἔμπροσθεν αὐτῶν, οὐκ ἐπίστευσαν· ἵνα ὁ λόγος Ἡσαΐου τοῦ προφήτου πληρωθῇ, ὃν εἶπε· Κύριε, τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν; καὶ ὁ βραχίων Κυρίου τίς ἀπεκαλύφθη;» Εἰ γὰρ, ἵνα ὁ λόγος Ἡσαΐου πληρωθῇ, οὐκ ἐπίστευον οἱ Ἰουδαῖοι, οὐκ αὐτοὶ τῆς ἀπίστίας αἴτιοι, ἀλλ' ὁ ταῦτα εἰρηκῶς, δι' ὃν καὶ ταῦτα πεπλήρωται. Ἄρον γὰρ, φήσουσι, τὸν λόγον τοῦ προφήτου, καὶ πάντως ἐκεῖνοι πιστεύουσιν. Ἀλλὰ ταῦτα καὶ ἡ τοιαύτη διάνοια πολὺ τῆς ἀληθείας ἀποδέει· οὔτε γὰρ ὁ προφήτης αἴτιος τούτοις, οὔτε οἱ Ἰουδαῖοι τῆς ἀπιστίας ἑαυτῶν ἀναίτιοι τυγχάνουσιν· ἀλλ' ὁ μὲν προφήτης, προβλέπων ἃ μέλλουσι πράττειν, ἀπήγγειλεν· αὐτοὶ δὲ μετὰ ταῦτα πράττοντες, ἐδείκνυον τοῦ προφήτου τὸν λόγον ἀληθῆ· καὶ οὐχ ὡς διακονοῦντες τοῖς προφητικοῖς, ἐτόλμων κατὰ τοῦ Σωτῆρος, ἀλλὰ τῇ προαιρέσει θέλοντες ἔπραττον τὰ πράγματα· ὥστε τὸν μὲν προφήτην μὴ αἴτιον αὐτοῖς γεγενῆσθαι, ἀλλὰ τὴν προαίρεσιν αὐτῶν· αὐτοὺς δὲ μᾶλλον αἰτίους γεγενῆσθαι τῷ προφήτῃ τοῦ ταῦτα αὐτὸν περὶ αὐτῶν εἰπεῖν. Τοῦ μὲν γὰρ προφήτου ἴδιόν ἐστιν ὄραν τὰ μέλλοντα, καὶ μὴ σφάλεσθαι· τῶν δὲ πράξεων ἕκαστος τὴν ἰδίαν προαίρεσιν αἰτίαν ἔχει. Καὶ ὡςπερ ἡμεῖς τὰ ἐν ὀφθαλμοῖς ὄρωντες, οὐ σφαλλόμεθα βλέποντες, οὐδὲ ἄλλως μὲν βλέπομεν, ἄλλως δὲ γίνεται· ἀλλ' ὡς γίνεται, βλέπομεν, καὶ ὡς βλέπομεν, γίνεται· οὕτω καὶ οἱ προφήται τὰ μέλλοντα ὡς παρόντα ἔβλεπον· καὶ ἃ ἔβλεπον, ἔδει γενέσθαι, καὶ τὰ γινόμενα πάντως ὄραν ἔδει. Καὶ πάλιν, ὡςπερ ἡμεῖς ἃ βλέπομεν ἐν ὀφθαλμοῖς, ἀνάγκη πάντως εἶναι, τὰ γὰρ ὄντα βλέπομεν, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλως γενέσθαι ἢ ὡς ὄρωμεν· οὕτω καὶ οἱ προφήται, ἃ προέβλεπον, ἔδει πάντως εἶναι, καὶ μὴ ἄλλως γίνεσθαι ἢ ὡς προεωράκασιν. 28.201 Ἐπεὶ εἰ τὰ γενησόμενα μὴ προέβλεπον, οὐκέτι ἂν ἦσαν προφήται. Καὶ καθόλου δὲ τοῦτο εἰδέναι δεῖ, ὅτι οἱ προφήται οὐ νόμων εἰσὶ διδάσκαλοι, ἵνα μόνον, ἃ προστάττουσι, γίγνηται, ἀλλὰ τῶν μελόντων εἰσὶ προσημάντορες. Οὐ γὰρ ἐπειδὴ λέγουσι, διὰ τοῦτο καὶ γίνεται

τὰ γινόμενα, ἀλλ' ὅτι γίνεσθαι μέλλει, διὰ τοῦτο καὶ προλέγουσι, καὶ ἀνάγκη μὴ ψεύδεσθαι τοὺς προφήτας, ὁρῶσι γὰρ ἀληθῶς. Εἰ γὰρ καθ' ὑπόθεσιν μὴ προαπήγγελον οἱ προ φῆται, ἀλλὰ τῶν Ἰουδαίων ἦν ἡ προαίρεσις, ὥστε πράττειν ταῦτα. Καὶ ὅλως οἱ ἅγιοι οὐκ ἀναγκαστικοὶ τῶν γιγνομένων εἰσίν· ἀλλὰ τὴν προαίρεσιν τῶν πραττόντων προβλέποντες σημαίνουσι. Καὶ ὥσπερ οἱ ἀνασκευάζοντες ἔλεγον· Ἄρον τὸν λόγον τοῦ προ φήτου, καὶ πάντως οἱ Ἰουδαῖοι πιστεύουσιν· οὕτως φαίην ἂν καγώ· Ἄρον τὰς πράξεις τῶν Ἰουδαίων, καὶ πάντως οὐ προεφήτετε ἂν περὶ αὐτῶν ὁ Ἡσαΐας τοιαῦτα. Ἐὰν τοίνυν ὁ Ἰωάννης λέγῃ· «Οὐκ ἐπίστευον εἰς αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι, ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος Ἡσαΐου,» μὴ τῷ λόγῳ τοῦ προφήτου τὴν αἰτίαν δῶς τῆς ἀπίστίας αὐτῶν, ἀλλὰ τῇ πράξει αὐτῶν τῶν Ἰουδαίων. Ἄ γὰρ οὗτοι νῦν ἔπραττον, ταῦτα προέβλεπεν ὁ προ φήτης ἐκ πολλοῦ· καὶ ἔδει τοῦτον μὴ ψεύσασθαι, ἀλλὰ γνωσθῆναι, ὅτι τὰ νῦν γινόμενα προεώρακεν ἀληθῶς. Ἴνα γὰρ ὁ λόγος αὐτοῦ ἀληθῆς τοῖς μετὰ ταῦτα φανῇ, ἠλέγχθησαν ἄπιστοι καὶ κρυπτόμενοι. Ἦσαν μὲν γὰρ τῇ προαιρέσει φαῦλοι· ἐπειδὴ δὲ ἔκρυπτον αὐτῶν τὴν ἀπιστίαν, ὁ λόγος ἔλεγχος γέγονεν αὐτῶν. Διὰ τοῦτο γοῦν οὐκ ἐπίστευον, ὅτι ἠλεγχεν αὐτοὺς ὁ λόγος κρυπτομένους; Καὶ ἔὰν λέγῃ πάλιν· Οὐκ ἠδύναντο πιστεύειν οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι γέγραπται τὰ κατ' αὐτῶν· μὴ τὸ ἀδύνατον τῇ προαιρέσει τῶν πραττόντων δῶς. Ἐδύναντο γὰρ καὶ μεταβάλλεσθαι· ἀλλὰ τὸ ἀδύνατον τὸ μὴ ψεύσασθαι τὸν προφήτην. Ἐπειδὴ γὰρ ἀληθῶς ἐώρακε, διὰ τοῦτο ἀδύνατον ἦν σφαλῆναι αὐτόν. Οὐ γὰρ ἄλλως ἐώρακεν, ἢ ὡς γέγονε, καὶ ἐφάνησαν ἄπιστοι. Οὕτως καὶ τὸ κατὰ τὴν Παρθένον πεπλήρωται θαῦμα, καὶ τὸ κατὰ Ἰωάννην ἀπέβη σήμερον, καὶ πάντα τὰ προγεγραμμένα πεπλήρωται. Οὐδὲ γὰρ ἐπειδὴ γέγραπται, διὰ τοῦτο καὶ ἀπέβαινον, ἀλλ' ὅτι ἐγίνετο πάντως, διὰ τοῦτο καὶ προελέχθη. Οὕτως καὶ τὸ κατὰ τὸν μερισμὸν νῦν τῶν ἱματίων γέγονε· καὶ ὡς γέγονεν, οὕτως καὶ προεωρᾶτο· καὶ ὡς προεσημάνθη καὶ προαπηγγέλη, οὕτως καὶ πεπλήρωται καὶ πέπρακται. Γέγραπται δὲ οὕτω· «Σταυρώσαντες δὲ αὐτόν, διεμερίσαντο τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, βάλλοντες κλῆρον· ἵνα πληρωθῇ τὸ ρηθὲν διὰ τοῦ προφήτου· Διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμὸν μου ἔβαλον κλῆρον.» Ματθαῖος μὲν οὖν μετὰ τῶν ἄλλων εὐαγγελιστῶν ἀπλούστερον τὸν μερισμὸν γεγενῆσθαι φησι· ὁ δὲ Ἰωάννης καὶ τὴν 28.204 ποιότητα τοῦ μερισμοῦ, καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ γεγενῆσθαι κλήρου διηγῆται λέγων οὕτως· «Οἱ οὖν στρατιῶται, ὅτε ἐσταύρωσαν τὸν Ἰησοῦν, ἔλαβον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἐποίησαν τέσσαρα μέρη, ἐκάστῳ στρατιώτῃ μέρος. Τὸν δὲ χιτῶνα, ἐπεὶ ἦν ἄρραφος ἐκ τῶν ἄνω ὑφαντῶς διόλου, εἶπον πρὸς ἀλλήλους· Μὴ σχίσωμεν αὐτόν, ἀλλὰ λάχωμεν περὶ αὐτοῦ, τίνος ἔσται· ἵνα ἡ Γραφή πληρωθῇ· Διεμερίσαντο τὰ ἱμάτια μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμὸν μου ἔβαλον κλῆρον.» Ἴσως τις τούτων ἀκούων ἐρυθριᾷ· ἴσως τις ὁρῶν τὸν Κύριον παιζόμενον, καὶ ἀπαγόμενον, καὶ τυπτόμενον, αἰσχύνεται· ἴσως νῦν τις ὁρῶν τὸν Κύριον, καὶ Σωτῆρα, καὶ βασιλέα τοῦ παντὸς κρινόμενον ὑπὸ Πιλάτου, καὶ σταυρούμενον ὑπὸ Ἰουδαίων, δυσωπεῖται, καὶ κάτω τὸν ὀφθαλμὸν ἔχει. Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ἥλιος ἠνεγκε τὴν θεάν ἰδεῖν, ἀλλ' ἐσκοτίζετο ὁ οὐρανός, ἵνα καὶ τοὺς ἄλλων ὀφθαλμοὺς ἀποστρέψῃ· καὶ οὐκ ἐφρόντιζεν ἔτι τῆς ἐντολῆς τοῦ φαίνειν τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ παραβαίνειν ἐτόλμα λοιπὸν, ὁρῶν τὸν ἐντειλάμενον αὐτῷ Δεσπότην τὸν ὑπὸ ἀνθρώπων πάσχοντα. Ἀλλ' ἔὰν τὴν αἰτίαν μάθωμεν, καὶ διὰ τί πέπονθεν ἴδωμεν, οὐκέτι ἐρυθριῶμεν, ἀλλὰ θαυμάζομεν τὴν ἀγαθότητα καὶ τὴν φιλανθρωπίαν αὐτοῦ· καὶ καυχησόμεθα δὲ καὶ ἡμεῖς, ὡς ὁ Παῦλος, ἐν τῷ σταυρῷ· ὅτι οὐκ αὐτὸς ὁ Κύριος δι' ἑαυτόν, ἀλλ' ἡμεῖς ἐν ἐκείνῳ πάσχοντες ἦμεν. Τῶν μὲν γὰρ ἀνθρώπων ἡ ἀμαρτία πολλή τις ἦν, καὶ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην προκατειλήφει τοῦτο τὸ κακὸν, μέγα μὲν

τυγχάνον και πρό τούτου, κατ' ὀλίγον δὲ καὶ αὐξανόμενον, καὶ ἀφόρητον γινόμενον τοῖς ἀνθρώποις. Καὶ γὰρ καὶ ὁ θάνατος ἐπὶ πάντας καὶ κατὰ πάντων ἴσχυε βασιλεύειν. Ὁ δὲ Κύριος ἡμῶν ἀθάνατος καὶ ἄφθαρτός ἐστι· καὶ ὡς περ ἀθάνατος καὶ ἄφθαρτος, οὕτως ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος. Ἀγαθοῦ γὰρ Πατρὸς ἀγαθὸς ὁ Λόγος ὑπάρχει· διὸ οὐ παρεῖδεν ἀπολέσθαι τὸ γενόμενον, οὐδ' ὑπέμεινε τῶν αὐτοῦ ποιημάτων ἄλλον γενέσθαι Κύριον· ἀλλ' ὁρῶν τὸ μὲν τῆς κακίας ἀφόρητον, καὶ τὸ θνητὸν γένος οὐχ ἱκανὸν ἀντιστήναι πρὸς τὸν θάνατον, οὐδὲ τὴν τιμωρίαν τῶν κακῶν δυνατὸν ἀποδοῦναι· ὑπερῆρε γὰρ πᾶσαν τιμωρίαν ἢ τῆς κακίας ὑπερβολή· ὁρῶν δὲ καὶ τὴν τοῦ Πατρὸς ἀγαθότητα, ὁρῶν καὶ τὴν ἑαυτοῦ ἱκανότητα καὶ δύναμιν· «Χριστὸς γὰρ Θεοῦ δύναμις καὶ Θεοῦ σοφία» κεκίνηται τῇ φιланθρωπία, καὶ οἰκτεῖρας τὴν ἀσθένηαν ἡμῶν, ἐνεδύσατο ταύτην. Αὐτὸς γὰρ, ὡς ὁ προφήτης φησὶ, τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἦρε, καὶ τὰς νόσους 28.205 ἐβάστασε. Καὶ ἐλεήσας τὸ θνητὸν ἡμῶν, περιεβάλετο τοῦτο. Λέγει γὰρ ὁ Παῦλος· «Ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ.» Ἰδὼν δὲ καὶ τὸ πρὸς τὴν ἀπόδοσιν ἡμῶν τῆς τιμωρίας ἀδύνατον, ἀνεδέξατο ταύτην αὐτός· «Χριστὸς γὰρ γέγονεν ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα.» Καὶ οὕτω δὴ τὰ ἀνθρώπινα περιβαλλόμενος καὶ ἀμφιεσάμενος, δι' ἑαυτοῦ τὰ ἡμῶν προσήγαγε τῷ Πατρὶ, ἵνα, ὡς αὐτὸς πάσχων, ἀβλαβῆ τὸν ἄνθρωπον πάσχοντα κατασκευάσῃ, καὶ μικρὰ μεγάλοις ἀντικαταλλάξῃται. Κατὰ βέβηκε γὰρ, ἵνα ἡμῶν τὴν ἄνοδον κατασκευάσῃ· καὶ πεπεύραται γενέσεως, ἵνα ἡμεῖς δι' αὐτοῦ τῷ ἄγενήτῳ φιλιώσωμεν. Ἡσθένησε δι' ἡμᾶς, ἵνα ἡμεῖς ἐγερωθῶμεν ἐν δυνάμει, καὶ εἴπωμεν, ὡς ὁ Παῦλος· «Πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με Ἰησοῦ Χριστῷ.» Ἐλαβε σῶμα φθαρτὸν, ἵνα τὸ φθαρτὸν ἐνδύσῃται τὴν ἀφθαρσίαν· ἐνεδύσατο τὸ θνητὸν, ἵνα τὸ θνητὸν ἐνδύσῃται τὴν ἀθανασίαν. Καὶ τέλος γέγονεν ἄνθρωπος καὶ ἀπέθανεν, ἵνα ἡμεῖς, οἱ ὡς ἄνθρωποι ἀποθνήσκοντες, θεοποιηθῶμεν, καὶ μηκέτι τὸν θάνατον ἔχωμεν βασιλεύοντα. Θάνατος γὰρ ἡμῶν οὐ κατακυριεύει, καὶ ὁ ἀποστολικὸς δὲ κηρύττει λόγος· διὰ τοῦτο καὶ σταυροῦται, ἵνα τὴν κατάραν ἐξ ἀγοράσῃ, καὶ ἡμεῖς τὴν εὐλογίαν κληρονομήσωμεν. Πάσχων γὰρ αὐτὸς, ἐβλάπτετο μὲν οὐδ' ὅλως, ἐχαρίζετο δὲ μᾶλλον· καὶ ἀποθνήσκων, οὐκ ἔμενε νεκρὸς, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ τοὺς νεκροὺς ἐζωοποιεῖ· καὶ σφαγιαζόμενος δὲ οὐκ ἀπόλυτο, ἀλλὰ τῷ αἵματι τῆς σφαγῆς πάντας ἀπλῶς ἐλυτροῦτο, καὶ αὐτὸς ἔμενε ἀπαθής. Πῶς δὲ τοῦτο γέγονεν, εἴ τις ἔροιτο, ἀκουέτω. Δύο πραγμάτων ἐν τούτῳ γέγονε σύνοδος· πραγμάτων δὲ λέγω οὐκ ἴσων, ἀλλὰ καὶ κατὰ πάντα σύγκρισιν οὐκ ἐχόντων. Θνητὸν γὰρ ἀθανάτῳ συνεπλέκετο, καὶ φθαρτὸν σῶμα ἀφθάρτῳ λόγῳ συνεληλύθει. Καὶ τὸ μὲν θνητὸν οὐκ ἔβλαπτε τὸ ἀθάνατον· ἀπαθὲς γὰρ ἦν· ἀλλ' ἔμενε μᾶλλον ἀπαθὲς καὶ αὐτὸ τῇ τοῦ θανάτου ἐπικρατεία· τὰ γὰρ κρατοῦντα τῶν κρατουμένων ἀεὶ κύρια τυγχάνει. Διὰ τοῦτο αὐτὸν τὸν συνόντα ἀθάνατον Λόγον, καὶ ὁ θάνατος ἐξηφανίζετο παραδόξως ἐν αὐτῷ, ὡς ἀπὸ πυρὸς ἀφανίζεται καλάμη. Ὁ δὲ Λόγος, ἄφθαρτος ὢν, ὠφελεῖ μᾶλλον τὸ φθαρτὸν συνὼν αὐτῷ· τὸ γὰρ σκότος ὑπὸ τοῦ φωτὸς καταυγάζεται, καὶ τὸ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται. Διὰ τοῦτο καὶ νῦν ὑπὸ τῶν δημίων ἐκδιδύσκειται, οὐς ἡμεῖς ἐν τῷ Ἀδὰμ ἐνεδυσάμεθα, δερματίνους χιτῶνας, ἵνα ἀντὶ τούτων τὸν Χριστὸν ἐνδύσασθαι δυναθῶμεν. Διὰ τοῦτο καὶ τὰ ἱμάτια μερίζεσθαι ὑπομένει, ἵνα ἡμεῖς τὸν ἐκ Πατρὸς ἀμέριστον ἔχωμεν Λόγον· «Ἐγὼ γὰρ καὶ ὁ Πατὴρ,» 28.208 φησὶν, «ἐν ἔσμεν.» Διὰ τοῦτο καὶ λαγχάνουσιν ἐπὶ τὸν χιτῶνα, καὶ τοῦτο πάσχων παρορᾷ, ἵνα ἡμῶν κληρὸς ὁ Χριστὸς γένηται, καθὼς καὶ ὁ ψαλμωδὸς φησὶ· «Κύριος μερὶς τῆς κληρονομίας μου καὶ τοῦ ποτηρίου μου.» Ὅθεν οὐδὲ ἀλλαχοῦ πάσχει, οὐδὲ εἰς ἄλλον τόπον σταυροῦται, ἢ εἰς τὸν Κρανίου τόπον, ὃν Ἑβραίων οἱ διδάσκαλοι φασὶ τοῦ Ἀδὰμ εἶναι τάφον. Ἐκεῖ γὰρ αὐτὸν μετὰ τὴν

κατάραν τεθάφθαι διαβε βαιοῦνται. Ὅπερ εἰ οὕτως ἔχει, θαυμάζω τοῦ τόπου τὴν οἰκειότητα. Ἔδει γὰρ τὸν Κύριον, ἀνανεῶσαι θέλοντα τὸν πρῶτον Ἀδὰμ, ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ παθεῖν, ἵνα, ἐκείνου λύων τὴν ἁμαρτίαν, ἀπὸ παντὸς αὐτὴν ἄρη τοῦ γένους· καὶ ἐπειδὴ ἤκουσεν ὁ Ἀδὰμ· «Γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύση,» διὰ τοῦτο πάλιν ἐκεῖ τέ θείται, ἵνα τὸν Ἀδὰμ εὐρών ἐκεῖ, λύση μὲν τὴν κατά ραν, ἀντὶ δὲ τοῦ· «Γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύση,» λοιπὸν εἶπη· «Ἐγείραι, ὁ καθεύδων, καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ἐπιφαύσει σοι ὁ Χριστός·» καὶ πάλιν· «Ἀνάστα, καὶ δεῦρο, ἀκολούθει μοι,» ἵνα μηκέτι τεθῆς ἐπὶ γῆς, ἀλλ' ἐν οὐρανοῖς ἀνέλθης. Ἀνάγκη γὰρ, ἐγειρομένου τοῦ Σωτῆρος, συνεχεῖ ρεσθαι τούτῳ καὶ τὸν Ἀδὰμ, καὶ πάντας τοὺς ἐκ τοῦ Ἀδὰμ γενομένους. Καὶ ὥσπερ, ἀποθνήσκοντος τοῦ Ἀδὰμ, ἐμένομεν καὶ ἡμεῖς δι' αὐτὸν νεκροὶ, οὐ τως ἐγειρομένου τοῦ κυριακοῦ σώματος, ἀνάγκη λοιπὸν πάντας συνεγείρεσθαι αὐτῷ. Αὕτη τοῦ Παύλου ἡ διάνοια τυγχάνει· γράφει γὰρ Κορινθίους λέγων· «Ὡσπερ γὰρ ἐν τῷ Ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτως ἐν τῷ Χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται.» Πῶς δὲ ἄγουσιν αὐτὸν ἐπὶ τὸν σταυρὸν, ἀναγκάζοντες ἰδεῖν τὰ γεγραμμένα· πάντως γὰρ καὶ ταῦτα οὐκ ἀνωφελῆ, οὐδὲ ἀπλῶς ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις γέγραπται. Μετὰ τὸ κριθῆναι τὸν Κύριον· ἐκρίθη γὰρ, καὶ ἔμπροσθεν ἐστάθη τοῦ ἡγεμόνος. Καὶ μή τις αἰσχυνέσθω ταῦτα· ὑπέμεινε γὰρ καὶ τοῦτο δι' ἡμᾶς, ἵνα μὴ, κατὰ τὸ σιωπώμενον ἐνεδρευθέντος αὐτοῦ, κρύπτηται τῶν Ἰουδαίων ἡ ἐπιβουλή· ἀλλ' ἵνα καὶ ἐκ κρίσεως φανερά τῶν ἐπιβουλευσάντων ἡ συκοφαντία γένηται. Μὴ κριθέντος γὰρ τοῦ Σωτῆρος, ἄδηλος ὑπενόητο τῶν Ἰουδαίων ὁ κατ' αὐτοῦ φθόνος· κριθέντος δὲ αὐτοῦ, λοιπὸν οὐδένα λαθεῖν οὕτως ἠδυνήθη. Καὶ Πιλάτος μὲν αὐτὸς, τῷ μὲν Σωτῆρι ἐμαρτύρει τὸ ἀναίτιον καὶ καθαρὸν· τῶν δὲ Ἰουδαίων τὴν ἐπιβουλήν ἐξήγεν. «Ἦδει γὰρ,» φησὶν, «ὅτι διὰ φθόνον παρέδωκαν αὐτόν.» Οὐκ ἂν δὲ Πιλάτος ἔγνω τὸν φθόνον τῶν Ἰουδαίων, εἰ μὴ ἐστάθη κρινόμενος ὁ Σωτῆρ. Μέγα πρᾶγμα καὶ παράδοξον ἀληθῶς πεποίηκεν ὁ Σωτῆρ· σιωπῶν ἐνήργει, καὶ μὴ ἀπολογούμενος ἐποίει τὸν δικαστὴν ὁμολογεῖν τὴν 28.209 συσκευὴν, καὶ ὅτι μᾶλλον τοῖς ὄχλοις ἢ τῷ δικαίῳ πέπεισται. Ἀπολογούμενος μὲν γὰρ, ἦν ὑπονοῆσαι δειλίαν τοῦ θανάτου· σιωπῶντος δὲ, τὸ στερρόν καὶ τὴν ἀνδρείαν θαυμάσαι. Καὶ τὸ οὕτως δὲ τὸν Πιλάτον ἀπολογεῖσθαι, οὐδὲν ἦν ἕτερον, ἢ πιστεῦσαι τὸν κρινόμενον εἶναι Θεόν. Ἀμέλει, κρινόμενος ὑπὸ Πιλάτου, ἐχρημάτιζε τῇ τούτου γυναικί· ἵνα τῇ μὲν σιωπῇ τὴν ἀνδρίαν καταπλαγῇ· τῷ δὲ χρηματισμῷ γινώσκῃ, ὅτι οὐκ ἄνθρωπον, ἀλλὰ Θεὸν κρίνει. Ἐφοβήθη οὖν ὁ κρίνων τὸν κρινόμενον, καὶ μᾶλλον αὐτὸς ἐκρίνετο τῷ φόβῳ τοῦ κρινόμενου ἢ κρίνων αὐτὸς κατέπληττε τὸν Κύριον. Διὸ καὶ ἐνίψατο τὰς χεῖρας λέγων· «Ἀθῶός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τούτου·» εἰ καὶ ὕστερον, κινήθεις τῇ τῶν Ἰουδαίων φιλίᾳ συνέδραμεν αὐτοῖς ἐπιβουλεύουσιν· ὥστε καὶ εἰς σταυρὸν αὐτὸν παραδοῦναι. Παραδίδοται τοίνυν ὁ Σωτῆρ, καὶ παραδοθεὶς, οὐ κατέπληττε τὸν θάνατον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἀπεδύσατο πρὸς αὐτόν, καὶ ἐδίωκε φεύγοντα τὸν ὄφιν. Οὐ γὰρ ὡς ἀποθνήσκων ἦν ὁ Κύριος, ἀλλ' ὡς τὸν θάνατον εἰς τοῦτο διώκων. Ἐνθα δὲ ὁ δειλαῖος διάβολος, θεωρήσας τὸ κατὰ Πιλάτον θαῦμα, ὅτι μᾶλλον ὁ κρίνων ἢ ὁ κρινόμενος κατέπληττεν· ὁρῶν δὲ καὶ τὴν μετὰ πεποιθήσεως αὐτοῦ νῦν ἀπόδυσιν, πάντα πειράζειν ἐσπούδαζε, βουλόμενος γινῶναι, ὃ πρότερον οὐκ ἠδυνήθη, πειράζων αὐτὸν ἐν τῷ ὄρει, μαθεῖν, εἰ οὗτός ἐστιν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Τότε καταισχυνθεὶς, ἐτήρει τὸν τοῦ θανάτου καιρὸν· νομίζων, ὅτι ἐν ᾧ πάντας καταδεδουλώκει, δύνασθαι καὶ ἐν τῷ θανάτῳ τοῦτον πειράσαι. Γέγραπται γὰρ παρὰ τῷ Λουκᾷ, ὅτι συντελέσας πάντα πειρασμὸν ὁ διάβολος, ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ ἄχρι καιροῦ. Οὗτος δὲ ἐστὶν ἐκεῖνος ὁ καιρὸς, ἐν ᾧ καὶ αὐτὸς ὁ πολέμιος ἐγίνωσκεν ἑαυτὸν καταπατηθῆσθαι ὑπὸ πάντων, εἰ καὶ τούτου διαπέσοι· μόνον γὰρ τοῦτο

αὐτῷ περιλείπετο λοιπὸν τὸ ἄθλον, πάντων γυμνωθέντι. Διὸ καὶ πάντα ποιεῖ τοῦ μαθεῖν ἔνεκεν, εἰ οὗτός ἐστιν ὁ Σωτήρ· καὶ τοῦτο ἐποίει, ἵνα, ἐὰν ὄντως περὶ αὐτοῦ μάθῃ, μηδὲ τολμήσῃ προσελθεῖν, εἰδὼς τὴν ἀπρόσιτον καὶ θεῖαν αὐτοῦ δύναμιν. Ὁ δὲ Κύριος, θεωρῶν αὐτοῦ τὴν πανουργίαν, ὅτι οὐ τιμῇ τῇ πρὸς αὐτὸν, ἀλλὰ τῆς τῶν ἀνθρώπων χάριν δουλείας ἐθήρευε τοῦτο, ἵνα τυραννεύῃ κατὰ πάντων, ὑπέκρυπτε τὴν ἑαυτοῦ θεότητα, καὶ ὡς ἄνθρωπος ἐπολιτεύετο· ἵνα, ὡς Θεῷ μὴ προσελθὼν, ἀπαθὴς ἀπέλθῃ, ἀλλ' ὡς ἀνθρώπου κατὰ φρονήσας, προσέλθῃ, καὶ λοιπὸν ὑπὸ ἀνθρώπων ἄρξῃ καταπαίζεσθαι. Καὶ ὡσπερ ἄν τις, τὸν ἄν τιπαλον αὐτοῦ θεωρῶν καταπτῆσοντα, καὶ διὰ τοῦτο ἀποφεύγοντα λοιπὸν, ἀσθένειαν σχηματίζοιτο 28.212 πρὸς τὴν ἐκείνου πρόσκλησιν· εἶτα ἐκείνος ὁ φεύγων, πρὸς τὴν σχηματισθεῖσαν ἀσθένειαν ἀποβλέπων, θαρρήσας προσέλθοι, καὶ ὁ γενναῖος παλαιστής τῇ ἀσθενείᾳ προσκαλεσάμενος, τῇ ἑαυτοῦ δυνάμει νικήσῃ· οὕτω καὶ ὁ Κύριος ἀνθρωπίνῃ ἀσθενείᾳ προσκαλεσάμενος, τῇ ἑαυτοῦ δυνάμει ἐνίσχυσε τὸν ἄνθρωπον κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Διὰ τοῦτο παρὰ τὸν καιρὸν τοῦ θανάτου καὶ ἀδημονεῖ, καὶ περίλυπος ἤρξατο γίνεσθαι· καὶ ἐδέετο παρελθεῖν ἐκεῖνο τὸ πο τήριον, καὶ ἐβόα· «Τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής·» ἵνα ὁ ἀντίδικος ἡμῶν, ὡς ἀνθρώπῳ προσελθὼν, πειραθῇ θείας δυνάμεως. Τούτοις γοῦν ὑπαχθεῖς ὁ ἄθλιος, ἐπαίχθη καὶ προσῆλθε τῷ Κυρίῳ, εἶτα, θεωρῶν τὴν ἀνδρείαν αὐτοῦ, κατέπτησε· θεωρῶν δὲ καὶ τὴν τοῦ σώματος ἀσθένειαν, πάλιν ἐτόλμα· καὶ λοιπὸν ἦν ἰδεῖν τὸν μὲν διάβολον σὺν ὅλῃ τῇ στρατιᾷ αὐτοῦ, καὶ ταῖς ἀρχαῖς, καὶ ταῖς ἐξουσίαις αὐτοῦ φεύγοντα· τὸν δὲ Κύριον ἀνθρωπίνους ὄπλους διώκοντα τὴν διαβολικὴν φάλαγγα. Οὐ γὰρ πολὺ γέγονε τὸ διάστημα, καὶ πάντων ἐσκύλευσε τὸν ἐχθρόν· ὅτε καταισχυνηθεῖς λοιπὸν δι' ἑαυτοῦ ἐκίνει πάντα κατὰ τοῦ Κυρίου· Ἰουδαίους μὲν, ἵνα συσκευάσωνται, Πιλάτον δὲ ἵνα κατακρίνῃ· τοὺς δὲ στρατιώτας, ἵνα παίζωσι κατ' αὐτοῦ· ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἡγνόμενος καθ' ἑαυτοῦ ποιῶν· τυφλὸν γὰρ ἢ κακία, καὶ ἀπροόρατον ἢ πονηρία· καθ' ἑαυτῆς τὰς χεῖρας ἀκονῶσα ἡγνόμενος. Οἷον γὰρ εἴ τις ὄψεως τῇ χειρὶ ἐπιλάβοιτο, καὶ θέλων καὶ ἐτέρῳ ῥῖψαι, πάντως αὐτὸς ἐδάχθη· ἢ καὶ πῦρ τῇ χειρὶ κρατῶν, καὶ θέλων τὸν ἐχθρὸν ἀδικῆσαι, οὐκ οἶδεν, ὅτι πάντως αὐτὸς κατὰ καίεται· οὕτως ἢ κακία κατὰ τῶν χρωμένων αὐτῇ στρατεύεται, καὶ μᾶλλον ἀδικεῖ τοὺς κατέχοντας ἢ πρὸς οὓς ἂν αὐτὴν ἀποστεῖλαι θέλωσιν. Οὕτως ὁ Φαραὼ, θέλων καταλαβεῖν, κατελήφθη· καὶ ἀρξάμενος διώκειν, κατεδιώχθη· καὶ ἀποκτεῖναι θελήσας, κατεποντίσθη. Οὕτως ὁ Γολιάθ, ἐν οἷς ἐπήρετο, ἐν τούτοις ἀπετιμήθη, καὶ σκυλευσάμενος θέλων, ἐσκυλεύθη. Τοῦτον τὸν τρόπον πέπονθε καὶ ὁ ἄθλιος διάβολος· πειράσαι γὰρ θέλων, ἐπειράσθη, καὶ κινῶν τοὺς στρατιώτας, μᾶλλον δὲ αὐτὸς ἐν τοῖς δημίοις κινούμενος, καθ' ἑαυτοῦ πάντα ἐνήργει. Ἄρτι γὰρ ἐσκυλεύετο, καὶ ἀφανὴς ἦν τοῖς ἀνθρώποις ἢ νίκη· ἀλλ' εἰς φανερόν αὐτὴν ἤνεγκε, καὶ ἄκων ὁ ἄθλιος· ὡς γὰρ ἀπεδύσατο ὁ Κύριος, καὶ γέγονε τὸ γενόμενον ἀοράτως κατὰ τοῦ διαβόλου τρόπον, ἵνα καὶ τοῦτο φανερόν γένηται, εὐθέως μὲν ἐνέδυσαν αὐτὸν, ὡς μὲν Ἰωάννης λέγει, πορφύραν, ὡς δὲ Ματθαῖος καὶ Μάρκος, χλαμύδα κοκκίνην, καὶ στέφανον ἐξ ἀκανθῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ κάλαμον ἐπὶ χεῖρα ἐδίδουν· καὶ οὕτω προσάγοντες, ἐγονυπέτουν αὐτῷ. Θαῦμα καινὸν καὶ παράδοξον, καὶ νίκης ἄλλῃ 28.213 θῶς μεγάλης γνώρισμα! ὃν γὰρ ὡς ἄνθρωπον ἔκριναν, τοῦτον ἀποθνήσκοντα λοιπὸν ὡς Θεὸν προσεκύβουν· καὶ ὃν ἐξουθενούν ὡς εὐτελεῖ, τοῦτον ὁμολόγουν βασιλέα· καὶ ἀφ' οὗ τὰ τυχόντα ἱμάτια ἦσαν, τούτῳ πορφύραν περιετίθουν· καὶ ὃν οὐκ εἰδότες ὕβριζον, τοῦτον προφήτην καὶ ἄκοντες προσηγόρευον· καὶ ὃν ἔπαιζον τύπτοντες, τούτῳ τὰ νικητήρια ἀπεδίδουν, τὴν κοκκίνην χλαμύδα, καὶ τὸν ἐξ ἀκανθῶν στέφανον, καὶ τὸν κάλαμον. Εἰ γὰρ καὶ ὡς ὕβριζοντες ἐποίουν ταῦτα, ἀλλ' ἡγνόουν, ὅτι καὶ ἄκοντες

ἔσκυλεύοντο ὑπ' αὐτοῦ. Ἐπειδὴ γὰρ τῇ ἀμαρτία πεφονοκτόνητο ἡ γῆ ὑπὸ τοῦ διαβόλου, καὶ πλεῖον ὑδάτων αἵμασιν ἦν βεβαμμένη, ἐξ ἀρχῆς μὲν χάνασα καὶ δεξαμένη τοῦ δικαίου Ἄβελ τὸ αἷμα, ὕστερον δὲ λοιπὸν αἵματα ἐφ' αἵμασι μισγόντων τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὸ γε γραμμένον· «Ἄρὰ καὶ ψεῦδος, καὶ κλοπὴ, καὶ μοι χεῖρα κέχυται ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ αἵματα ἐφ' αἵμασι μίσγουσι.» Καὶ ἦν διὰ τοῦτο καὶ κατηραμένη ἡ γῆ, λέγοντος τοῦ Θεοῦ· «Καὶ νῦν ἐπικατάρατος ἡ γῆ, ἣ ἔχανε τὸ στόμα αὐτῆς δέξασθαι τὸ αἷμα Ἄβελ τοῦ ἀδελφοῦ σου.» Ἦν δὲ καὶ πρότερον διὰ τὴν παράβασιν τοῦ Ἀδάμ καταρασάμενος αὐτὴν ὁ Δεσπότης λέγων· «Ἐπικατάρατος ἡ γῆ ἐν τοῖς ἔργοις σου. Ἐν λύπαις φαγῆ αὐτὴν ἐν πάσαις ταῖς ἡμέραις τῆς ζωῆς σου.» Καὶ ὅλως ἦν αἱμάτων πάντα μεστὰ, καὶ ἄκανθαι πανταχοῦ ἐφύοντο διὰ τὴν κατάραν. Καὶ τούτων ἔχων τὸ χειρόγραφον, ἐπήρετο κατὰ πάντων ὁ ἐχθρὸς, καὶ ἐτυράννευεν ὡς ὑποχειρίους πάντας ἔχων. Τούτου ἔνεκεν σκυλεύσας αὐτὸν ἀπάντων ὁ Κύριος, λοιπὸν ἀπαγόμενος εἰς τὸν θάνατον, περι ἔκειτο ταῦτα· ἵνα δείξη τοῦ θανάτου τὸ κατόρθωμα, ὅτι οὐχ ἀπλῶς, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς σωτηρίας ἡμῶν γέγονε. Καὶ τὰ μὲν αἵματα ἐν τῇ κοκκίνῃ χλαμύδι εἶχε, τὰς δὲ ἀκάνθας ἐν τῷ στεφάνῳ, τὸ δὲ χειρόγραφον ἐν τῷ καλάμῳ, ἐν ᾧ καὶ πάσαις κατέγραφεν ἡμῶν ὁ διάβολος· ἵνα σὺν τῷ θανάτῳ καὶ ταῦτα λοιπὸν ἐξαφανίσῃ, καὶ τὴν κτίσιν ἀπὸ τούτων καθάρῃ· καὶ ἀντὶ μὲν τῶν ἀκανθῶν τὸ ξύλον τῆς ζωῆς χαρίσεται· ἀντὶ δὲ τῶν τῆς ἀμαρτίας αἱμάτων τῷ ἰδίῳ αἵματι τὴν γῆν καὶ τοὺς πάντας καθάρισῃ· καὶ ἀντὶ τῆς κατάρας μακαρίσῃ λοιπὸν τοὺς ἐν τῇ γῇ, λέγων· «Μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν.» Διὰ τοῦτο γὰρ, τὰ ἡμῶν αἵματα βαστάσας, τὸ ἴδιον εἰς αὐτὴν ἐξεκένωσεν, ἀφ' οὗ καὶ ἀντὶ ἀκανθῶν ἀγαθὰ καὶ ζωὴ πέφυκεν εἰς αὐτὴν· εἰς ἣν ἀποβλέπων ὁ ἅγιος Δαβὶδ φησὶ· «Πιστεύω τοῦ ἰδεῖν τὰ ἀγαθὰ Κυρίου ἐν γῇ ζώντων.» Καὶ ἄλλως δὲ τὸν στέφανον τῶν ἀκανθῶν ἐφόρει, ἵνα τὰς μερίμνας ἡμῶν ἐξαφανίσῃ τοῦ βίου. Ἐπερρίψε γὰρ ὁ ἄθλιος καὶ ἄκων τὰς μερίμνας ἡμῶν ἐπ' αὐτὸν οὐκ εἰδὼς, ὅτι, ταύτας βαστάζων ὁ Κύριος, 28.216 τοὺς πάντας ἀμερίμνους κατ' ἐκείνου κατασκευάσει· ὥστε τὸν μὲν σπόρον τοῦ λόγου ἐλεύθερον ἔχειν ἀπὸ τῶν ἀκανθῶν, ἐν δὲ ταῖς εὐχαῖς τὸ ἀπερίσπαστον. Αὐτὸς γὰρ περὶ ἡμῶν ὠδυνάτο καὶ ἐμερίμνα, ἵνα ἡμεῖς ἀνώδουνοι γενώμεθα. Διὰ τοῦτο δὲ πάλιν καὶ τὸν κάλαμον ἐλάμβανε παρ' αὐτῶν ὁ Κύριος, καὶ αὐτὸς ὁ διάβολος ἐπεδίδου τοῦτον τῷ Κυρίῳ, οὐκ εἰδὼς, ὅτι καθ' ἑαυτοῦ τὸ ξίφος ἀκονᾷ. Λέγεται γὰρ ὁ κάλαμος ἀναιρετικὸς εἶναι τῶν ὄψεων, καὶ τούτῳ μᾶλλον ἢ ἑτέρῳ καταράσσεσθαι αὐτούς. Ἐπεὶ τοίνυν αὐτὸς ὁ Κύριος Σαβαώθ, ὡς Ἡσαΐας λέγει, ἐδίωκε τὸν φεύγοντα δράκοντα, τὸν ὄφιν, τὸν μέγαν διάβολον· τούτου ἔνεκεν αὐτοῦ τὸ ἀναιρετικὸν ἐλάμβανε παρ' αὐτῶν ὁ Κύριος, ἵνα, τοῖς ἰδίῳις ἐξασθενήσαντος τοῦ διαβόλου, τοῖς τοῦ Κυρίου ἐνδυναμωθῶσιν οἱ ἄνθρωποι. Οἷον δὲ τι πεποίηκεν ὁ Δαβὶδ ἐπὶ τοῦ Γολιάθ, λαβὼν τοῦ ἐχθροῦ τὸ ξίφος, καὶ ἐν αὐτῷ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἐχθροῦ τεμών. Τοῦτο νῦν καὶ ὁ Σωτὴρ πεποίηκε, λαβὼν τὸν κάλαμον παρ' αὐτῶν, ἵνα μὴ μόνον ἡμᾶς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τῆς ἀπάτης τοῦ ὄψεως, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν ὄφιν ἀνέλῃ τῷ καλάμῳ, καὶ δείξῃ νεκρόν. Οὕτω δὲ οὖν παιχθεὶς ὁ ἄθλιος, καὶ ἰδὼν ἑαυτὸν ἐκπεσόντα τούτων, ἐν οἷς ἐπήρετο καθ' ἡμῶν· ἰδὼν δὲ αὐτὸν ἐκβληθέντα ἐκ τῆς γῆς, καὶ τὴν γῆν καθαριζομένην ἀπὸ τῶν αἱμάτων καὶ τῶν ἀκανθῶν, καὶ ἰδὼν ἑαυτὸν ἀπολέσαντα τὸ χειρόγραφον καὶ τὸν κάλαμον, ἐν ᾧ κατέγραφεν ἡμῶν, τολμᾷ πάλιν ἀτόλμητα, πλεῖον ἑαυτὸν καὶ ἐν τούτῳ πλήττων. Ἀκούσας γὰρ ὁ πονηρὸς λέγοντος τοῦ Κυρίου· «Τὸ πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής,» νομίσας, ὅτι ὁ Λόγος συνησθένει τῷ σώματι, καὶ οὐ μᾶλλον τῇ δυνάμει τοῦ Λόγου συνισχύετο καὶ τὸ σῶμα, πάλιν ἐπιχειρεῖ παράνομα· καὶ τοὺς μὲν δημίους παροξύνει κατὰ τοῦ Σωτῆρος, αὐτὸς δὲ τῶν ἀκανθῶν εἴχετο, καὶ περὶ αὐτὰς ἐκυλίετο, πρᾶγμα πάσχω

έναν τίνον. Ἐχων γὰρ αὐτάς ἀπώλεσε, καὶ ῥήθη μὴ ἔχων δύνασθαι λαβεῖν αὐτάς· ἀλλ' οὐ πρότερον εἴληφεν, εἰ μὴ τὴν καθ' ἡμῶν ἐν αὐταῖς κειμένην κατάραν ἐκούφισεν ὁ Σωτήρ. Βαστάσαντος γὰρ τοῦ Κυρίου ταύτην, πάλιν ἔλαβε τὰς ἀκάνθας καὶ τὴν χλαμύδα· οὐκ ἔτι μὲν ἰσχύοντα καθ' ἡμῶν, ἐκείνων δὲ τὴν πο νηρίαν ἐλέγχοντα. Νῦν μὲν γὰρ αὐτὸς ὁ διάβολος ἐν μὲν ταῖς ἀκάνθαις ὡς ἐν κέντροις ἐστὶ λακτίζων καθ' ἡμῶν. Λέγεται δὲ αὐτῷ περὶ τῆς κοκκίνης χλαμύδος· ὄν τρόπον ἱμάτιον ἐν αἵματι πεφυρμένον οὐκ ἔστι καθαρὸν, οὕτως οὐδὲ σὺ ἔση καθαρὸς, διότι τὴν γῆν μου ἀπώλεσας, καὶ τὸν λαόν μου ἀπέκτεινας. Διὰ τοῦτο καὶ νῦν, κινῶν τοὺς δημίους κατὰ τοῦ Σωτῆρος, ἐλάκτιζεν ὡς ἐν κέντροις ταῖς ἀκάνθαις, καὶ μᾶλλον ἐπλήττετο ἢ ἔπληττεν. Οὓς γὰρ ἐκίνει κατὰ τοῦ Σωτῆρος, οὗτοι κατ' αὐτοῦ ὠπλίζοντο. Λαμβάνοντες γὰρ τὸν κάλαμον παρὰ τοῦ Κυρίου, καὶ νομίζοντες αὐτὸν τύπτειν, ἐτύφλωτον, τὸν 28.217 κινήσαντα αὐτοὺς διάβολον κόπτοντες ἐν ταῖς ἀκάνθαις. Καὶ ὡσπερ τὰ ἔθνη, ἀναβάντα κατὰ τῆς Ἰερουσαλήμ, ἔκοπτον ἀλλήλους ἐν τῇ κοιλάδι Ἰωσαφάτ, καὶ ὡς οἱ διώκοντες τὸν Ἰσραὴλ, ἐλθόντες παρὰ τὰς ὄχθας, ἀλλήλους συνεπλέκοντο, καὶ ἀλλήλους καταλάμβανον· οὕτως καὶ νῦν οἱ διώκοντες τὸν Κύριον, ἀλλήλους ἔκοπτον ἀγνοοῦντες, βλάπτοντες μὲν αὐτὸν οὐδὲν, ἑαυτοὺς δὲ μᾶλλον ἀδικοῦντες. Ὡσπερ γὰρ ἐὰν πέτραν τῇ χειρὶ κόπτειν θέλοι τις, τὴν μὲν πέτραν οὐ τέμνει, τὴν δὲ χεῖρα τραυματίζει· τοῦτον τὸν τρόπον καὶ οἱ κατὰ τοῦ Κυρίου πράττοντες, ὡς κατὰ ἀφθάρτου τολμῶντες, διεφθείροντο, καὶ ὡς κατὰ ἀθα νάτου ἐπιχειροῦντες, αὐτοὶ μᾶλλον ἀπέθνησκον. Καὶ τό γε χεῖριστον, ὅτι διὰ τῶν αὐτοῦ μελῶν ἔπασχεν· ὁ μάλιστα γέγονε τῷ πανούργῳ πρὸς τελείαν αἰσχύνην. Ὅλως μὲν γὰρ ὑπὸ τοῦ Κυρίου πληττόμενος, ἠδύνατο καυχᾶσθαι· ὅτε δὲ ὑφ' ὧν ἐδουλεύετο, ὑπὸ τούτων κόπτεται, τοῦτο πᾶσαν αἰσχύνην ὑπερῆρεν. Ἄλλ' οὐκ ἐκείνων ἢ πληγὴ τὸν ὄφιν ἀναιρεῖ· οὐ γὰρ τοσοῦτον ἠδύνατο ἄνθρωποι καὶ δήμιοι ὄντες· ἀλλ' ἐλύπει μὲν αὐτὸν ἢ ὕβρις ἢ παρὰ τῶν Ἰουδαίων αὐτῷ γινομένη· ἐτραυματίζε δὲ οὐχ ἢ παρὰ τούτων γινομένη πληγὴ, ἀλλ' ὁ Κύριος ὁ ἀντι κρούων τῇ τούτων πληγῇ, καὶ ἢ ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ Σωτῆρος γενομένη δύναμις τῷ καλάμῳ. Καὶ ἐν τούτῳ γὰρ ὁ Κύριος σχηματισάμενος, καὶ τὰ ἀνθρώπινα προβαλλόμενος, ἐδέχετο τὸν ὄφιν ἐν ταῖς ἀκάνθαις, καὶ ὡς ἄνθρωπος τυπτόμενος, συνεχῶρει τύπτειν τὸν ὄφιν τοῖς δημίσι· ἵνα ὁ ποτὲ καυχησάμενος εἶναι Θεός, καὶ καυχησάμενος ὡς τὸν Κύριον πειράσας, ὑπὸ δημίων τυπτόμενος, τελείαν τὴν αἰσχύνην ἀπενέγκηται. Ἀπέβαινε δὲ αὐτῷ ταῦτα καὶ παρὰ γνώμην, ὧν ἐβούλετο. Ἐνεργῶν γὰρ ἐν τοῖς καταβοῶσι τοῦ Σωτῆρος, ἠγγόνει τὴν σιωπὴν ἀντεισάγων καθ' ἑαυτοῦ· παροξύνων Πιλάτον, οὐκ ἤδει κατασκευάζων ἀντὶ δειλίας τὴν ἀφοβίαν· κινῶν τύπτεσθαι τὸν Κύριον, ἐπλανᾶτο δεικνυμένης ἀνεξικακίας. Καὶ τέλος ἐμπαροινῶν κατὰ τοῦ Σωτῆρος, οὐκ ἔβλεπεν ἀρετὴν κατὰ κακίας καθοπλίζων· πάση γὰρ κακίᾳ καὶ πονηρίᾳ χαίρει ὁ ἐχθρός· καὶ εἴ τι κακόν ἐστὶ, τοῦτο διαβολικόν ἐστὶν ὄπλον· ἢ γὰρ δειλία θανάτου, ἢ διὰ τὸ ἀμύνασθαι πάντως, ἀμαρτάνειν πείθει. Ὅθεν ὁ Κύριος ὑπέμεινε πάντα· ἵνα ἐν μὲν τῇ δειλίᾳ τὴν ἀνδρείαν, τῇ δὲ ὕβρει τὴν ἀνεξικακίαν, τῷ δὲ θυμῷ τὴν πραότητα, καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἀρετὴν κατὰ τῆς κακίας ἀντικεῖσθαι διδάξη. Καὶ πρῶτον μὲν ἐδίδασκε τῷ τύπτοντι εἰς τὴν σιαγόνα στρέφειν καὶ τὴν ἄλλην· καί· «Μὴ φοβεῖσθε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα» καί· «Ἀπὸ τοῦ αἵροντος τὰ σὰ μὴ ἀπαίτει» καί· «Εὐλογεῖτε τοὺς διώκοντάς.» Ἴνα δὲ μὴ ἀδύνατος ἢ ἐντολὴ νομισθῇ παρά τισι, διὰ τοῦ 28.220 το δι' ἑαυτοῦ τὰ πάντα ἐπέδειξε ὁ Κύριος, καὶ ὑφ' ὧν ἔπασχεν, ἔπεισε πάντας ὕβριζομένους, μὴ ἀνθυβρίζειν, καὶ τυπτομένους, μὴ ἀντιτύπτειν, καὶ χλευαζομένους, μὴ ὀργίζεσθαι, καὶ ἀπὸ τοῦ αἵροντος τὰ ἡμῶν μὴ ἀπαιτεῖν· καὶ καθόλου μὴ φοβεῖσθαι τὸν θάνατον· ἀλλὰ καὶ καταφρονεῖν αὐτοῦ τῇ ἐλπίδι τῶν

μελλόντων. Οὕτω γὰρ μάλλον εὐχερῆς ἢ κατὰ τοῦ διαβόλου καὶ πάσης ἀμαρτίας νίκη γένηται, ἢ ὅταν ἀμυνώμεθα. Ἀμυνόμενοι μὲν γὰρ καὶ ἀνταδικοῦντες τοὺς ἀνταδικοῦντας, καὶ ὑβρίζοντες τοὺς ὑβρίζοντες, καὶ αὐξάνομεν καὶ τρέφομεν καθ' ἑαυτῶν τὴν κακίαν, οὐ μάλλον τοὺς ἐχθροὺς, ἀλλ' ἑαυτοὺς ἀδικοῦντες τῆ διὰ τὴν κακίαν καταδίκη καὶ κρίσει μενούση τοὺς ταῦτη χρησαμένους· ὅταν δὲ, ὡς ὁ Κύριος, ὑπομένωμεν ἀδικούμενοι, καὶ τοῖς λοιδοροῦσι τὴν ἀνεξίκα κίαν ἀντιτιθῶμεν, τοῖς δὲ ἀπειλοῦσι τὴν ἀνδρείαν, τῷ δὲ θανάτῳ τὴν ἐλπίδα τῆς ἀθανασίας· πάντως ἐν τούτοις λυποῦμεν τὸν ἐχθρόν· κἀκεῖνος ἐν τῇ τοιαύτῃ πανοπλίᾳ καταπίπτει, ἐν ἧ καὶ ὁ Παῦλος ἡμᾶς καθοπλίζων φησίν· «Ἐνδύσασθε οὖν τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ, ἵνα δυνηθῆτε πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ διαβόλου στήναι.» Οὕτω γὰρ καὶ τοῦ Σωτῆρος ὑπομείναντος, γέγονε τό· «Ἐθεώρουν τὸν Σατανᾶν πίπτοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὡς ἀστραπὴν.» Εὐθέως γοῦν μετὰ τὸ τούτοις ἀνδραγαθῆσαι τὸν Κύριον, καὶ πεσεῖν τὸν ἐχθρόν, ἐπέθηκάν αὐτῷ τὸν σταυρόν, γνώρισμα τῆς νίκης ἀληθῶς καὶ ἄκοντες καθ' ἑαυτῶν παρέχοντες. Ἔως μὲν γὰρ εἰστήκει ὁ ἐχθρὸς, εἶχον οἱ δήμιοι τὸ ξύλον· ὅτε δὲ πέπτωκε καὶ κατερράγη, τότε τρόπαιον ἔλαβεν ὁ Κύριος, καὶ ἑαυτῷ ἐβάστασεν. Ἔδει γὰρ τὸν νικητὴν θρίαμβεύοντα κατὰ τοῦ διαβόλου, μὴ ἄλλῳ συγχωρεῖν, ἀλλ' ἑαυτῷ βαστάζειν τὸ τρόπαιον. Ἐλάμβανε δὲ σὺν τῷ τροπαίῳ καὶ τὰ ἱμάτια παρ' αὐτῶν, ἀπερχόμενος εἰς τὸν θάνατον· ἵνα καὶ ταῦτα σὺν τῷ θανάτῳ ἀπεκδύσῃται. Διὰ τοῦτο, πάλιν ἐκδυσάμενος, κατέσπευδε τοὺς ἀπάγοντας ἄγειν αὐτόν. Ὡς δὲ ἀπήγετο, κατὰ μὲν τὸν Ἰωάννην, ἑαυτῷ τὸν σταυρόν ἐβάσταζε, κατὰ δὲ τοὺς ἄλλους εὐαγγελιστὰς, Σίμων ὁ ἄνθρωπος ὁ ἀπὸ Κυρήνης ἔφερε τὸν σταυρόν. Ἔστι δὲ οὐκ ἓναν τῶν Ἰωάννη· οὐδὲ γὰρ ὁ Ἰωάννης ἐναντίον τοῖς ἄλλοις γράφει, ἀλλ' ἀμφοτέρωθεν γέγονεν ἐπὶ τοῦ του· καὶ γὰρ καὶ ἑαυτῷ ὁ Κύριος τὸν σταυρόν ἐβάσταζε, καὶ πάλιν Σίμων ὁ ἄνθρωπος ἔφερεν αὐτόν. Ὡς μὲν οὖν κατὰ τοῦ διαβόλου τρόπαιον ἐβάσταζε πρῶτον, ἐκουσίως δὲ καὶ τὸν σταυρόν ἔφερεν ἑαυτῷ· καὶ γὰρ οὐκ ἀναγκαζόμενος ἦρχετο ἐπὶ τὸν θάνατον. Καὶ πάλιν δὲ ἐβάσταζεν αὐτόν Σίμων ὁ ἄνθρωπος, ἵνα γνωσθῇ πᾶσιν, ὅτι οὐ τὸν ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τὸν τῶν ἀνθρώπων ἀποθνήσκει θάνατον ὁ Κύριος. Τούτων δὲ οὕτως γενομένων, ἔρχεται σπεύδων ἐπὶ τὸν τόπον, ἔνθα καὶ ἀναβαίνειν αὐτὸ ἐπὶ τὸν σταυρόν ἔδει, ἵνα τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον, ὅπερ ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν ἦρε, προσηλώσῃ τῷ σταυρῷ, καὶ ἀπεκδυσάμενος τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας, ἐν παρρησίᾳ δειγματίσῃ τοὺς ἐν τῷ ξύλῳ θριαμβεύοντες παρ' αὐτῶν, καὶ δεικνύων τὸν ἐκπασθέντα ἐκ τοῦ λέοντος ἄνθρωπον, καὶ λοιπὸν τῷ ἰδίῳ αἵματι ραίνων καὶ καθαρίζων τὴν γῆν ἀρέσκηται. Μέλλων δὲ τοῦτο ποιεῖν, ἐξεδύσατο τὰ ἱμάτια. Ἔδει γὰρ αὐτόν, εἰσάγοντα τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸν παράδεισον, ἀπεκδύσασθαι τοὺς χιτῶνας, οὓς ἔλαβεν ὁ Ἀδὰμ ἐκβαλλόμενος ἐκ τοῦ παραδείσου. Ὅτε γὰρ ἤμαρτε, καὶ λοιπὸν ἡμελλεν ἀποθνήσκειν, ἔλαβε δερματίνους χιτῶνας, ἐκ νεκρῶν ζῶων γενομένους, σὺν βολὸν ὄντας τῆς διὰ τὴν ἀμαρτίαν νεκρώσεως αὐτῷ προσγενομένης. Ἄλλ' ὁ Κύριος, ὁ πάντα τὰ ἡμῶν δι' ἡμᾶς ἀναδεξάμενος, ἐνεδύσατο ταῦτα, ἵνα καὶ ἀπεκδύσῃται, καὶ ἀντὶ τούτων ἡμᾶς ἐνδύσῃ τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἀφθαρσίαν· ἐνεδύσατο δὲ μετὰ τούτων καὶ χιτῶνα ἄρραφον ἐκ τῶν ἄνωθεν ὑφαντῶν δι' ὄλου γερόμενον· ἵνα κἂν ἐκ τούτων πιστεῦσαι δυνηθῶσιν οἱ Ἰουδαῖοι, τίς ἐστὶ καὶ πόθεν ὁ ἐνδυσάμενος ταῦτα· ὅτι οὐκ ἀπὸ γῆς, ἀλλ' ἄνωθεν ἐρχόμενος ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὅτι οὐ μεριστὸς, ἀλλ' ἀμέριστός ἐστιν ὁ Λόγος ὁ τοῦ Πατρὸς, καὶ, ὅτι, γερόμενος ἄνθρωπος, οὐκ ἐρράμμενον εἶχε τὸ σῶμα ἐξ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς, ἀλλ' ἐκ Παρθένου μόνης, ὑφασμένον τῆ τοῦ Πνεύματος τέχνῃ. Ὅθεν οἱ δήμιοι τὰ μὲν ἄλλα διαμερίζονται ἱμάτια, μεριστὰ γὰρ ἦν, καὶ εἰς τέσσαρα διαμερίζονται· καὶ γὰρ ὑπὲρ τῆς ἀμαρτίας τῆς τετραμεροῦς οἰκουμένης κατὰ ἀνατο

λήν, καὶ δύσιν, καὶ ἄρκτον, καὶ μεσημβρίαν, ἐφόρει ταῦτα· ἄπερ θεωρήσας ὁ Ἰωάννης ἐνδεδυμένον αὐτὸν ἔλεγεν· «Ἴδὲ ὁ ἄμνός τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἄμαρ τίαν τοῦ κόσμου.» Τὸν χιτῶνα μόνον οὐκ ἠδυνήθησαν σχίσαι φόβῳ τοῦ δι' αὐτοῦ γνωριζομένου σημείου. Καὶ τοῦτο γὰρ οὐκ αὐτῶν, ἀλλὰ τοῦ κρεμαμένου Σωτῆρος τὸ ἔργον. Καὶ γὰρ κρεμάμενος, ὡς ἂν θρωπος, τὰς μὲν ἀρχὰς ἐδίωκε, τὸν δὲ διάβολον κατ' ἐλάμβανε, τοὺς δὲ δημίους ἐφόβει, μὴ σχίζειν τὸν χιτῶνα· ἵνα, τούτου μένοντος, μένη καὶ ὁ κατὰ Ἰουδαίων ἔλεγχος, ὁ μετ' οὐ πολὺ γενόμενος, ὅτι τὸ μὲν καταπέτασμα ἐσχίσθη, ὁ δὲ χιτῶν τοῦ Σωτῆρος οὐδὲ ὑπὸ δημίῳν διηρέθη, ἀλλ' ἔμεινεν ὀλόκληρος. Μένει γὰρ τὸ Εὐαγγέλιον διὰ παντὸς ὀλόκληρον, τῶν σκιῶν διαιρουμένων. Πλήν ὅτι ἀποδυσάμενος τὰ ἱμάτια ἔσπευδε πρὸς τὸν θάνατον, τότε πάλιν ὁ διάβολος, ἰδὼν τὴν προθυμίαν τοῦ Σωτῆρος, καὶ ἑαυτὸν ἐξ οὐρανοῦ πεσόντα, καὶ τῆς γῆς ἐκβληθέντα, οὐκ εἶχεν ὅ τι πράξει· πάντα γὰρ ἦν αὐτῷ θορύβου καὶ ἀπορίας μεστά. Καὶ μένει μὲν οὐκ ἠδύνατο, φεύγειν δὲ πάλιν ἐφοβεῖτο. Πλήν ὅτι ἐνθυμηθεὶς, ὅτι τοὺς ἀποθνήσκοντας, ἐπὶ τῆς γῆς ἀποθνήσκειν δεῖ κατὰ τὸ γεγραμμένον· «Γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελευση» φοβηθεὶς ἐπὶ γῆς μείναι, μὴ ἐκεῖ καταληφθῆ, λοιπὸν εἰς 28.224 τὸν ἀέρα ἐπέτατο· τάχα κἂν οὕτως, τοῦ κυριακοῦ σώματος ἐπὶ γῆς τεθέντος, ἐλεύθερον ἔχη τὸν ἀέρα. Ἄλλ' ὁ Κύριος, καὶ ἐν τούτῳ φιλανθρωπεύμενος, οὐκ εἰς γῆν ἀπέθανεν, ἀλλ' εἰς τὸν ἀέρα ἀνέβη διὰ τοῦ σταυροῦ, διώκων κάκεῖ τὸν ὄφιν· ἵνα κάκεῖθεν τὸν ἄρχοντα τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀέρος ἀποδιώξῃ, καὶ τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας καταβάλλῃ, οὐκ ἀφείδουσιν οὐδὲ οὕτω τὴν γῆν ἀθεράπευτον. Καὶ γὰρ κρεμάμενος ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, τὸν μὲν ἀέρα ἐκαθάριζε τῆ ἐκτάσει τῶν χειρῶν, τὴν δὲ γῆν ἐλυτροῦτο, τῷ αἵματι καὶ τῷ ὕδατι τῆς πλευρᾶς ἀποπλύνων αὐτήν. Τί λοιπὸν ἔδει ποιεῖν παθόντα ταῦτα τὸν ἐχθρόν; Ἐξ οὐρανοῦ ἐπεπτώκει, ἀπὸ γῆς ἐξεβλήθη, τοῦ ἀέρος ἐδιώχθη· καὶ πρὸς τούτοις ἠσχύνετο μέγαρα ἐπαγγελάμενος, καὶ μηδὲν ἐνεργῶν. Πανταχόθεν οὖν ἠττηθεὶς, καὶ πανταχόθεν ἀπορηθεὶς, ἔγνω κἂν τὸν ἄδην φυλάξαι· τοῦτο γὰρ ἔτι τὸ χωρίον ὑπελείπετο τούτῳ. Διὸ καὶ φοβούμενος, μὴ ἐκεῖ κατελθὼν ὁ Κύριος, ἐκεῖθεν αὐτὸν ἐκδιώξῃ, καὶ πάντας τοὺς ὑποχειρίους ἐλευθερώσῃ, πάντα ἐκύκα καὶ συνεκίνει, πάντας εἰς βοήθειαν καλῶν, καὶ παρῶξυνε πάλιν τοὺς Ἰουδαίους ὀνειδίζειν τὸν Κύριον, καὶ ὑβρίζειν καὶ γελαῖν ὅλως κατ' αὐτοῦ· καὶ ὅλως εἶ τι περιελείπετο πανοπλίας αὐτῷ, τοῦτο ἠφίει κατὰ τοῦ Κυρίου· τάχα κἂν οὕτως αὐτὸν ὑπερεῦθυνον ἁμαρτία ὄντα κρατήσῃ. Οἱ μὲν γὰρ Ἰουδαῖοι ἐχλεύαζον τὸν Κύριον λέγοντες· «Εἰ Υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, κατάβηθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ» ὁ δὲ Σωτῆρ, ὁ τῷ ὄντι τοῦ Θεοῦ Υἱὸς, οὐκ ἀπὸ τοῦ φεύγειν τὸν θάνατον, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ μένειν αὐτὸν, καὶ μένοντα πατῆσαι τὸν θάνατον, ἤθελε γνωσθῆναι Υἱὸς Θεοῦ, καὶ ὅτι αὐτός ἐστιν ἡ ζωὴ. Ἡδύνατο μὲν γὰρ καὶ καταβῆναι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ὁ καὶ τοὺς ἄλλους ἐγείρας νεκρούς· ἀλλ' ἢ κατάβασις φυγὴν ἐδείκνυε τοῦ θανάτου· τὸ δὲ περιμεῖναι οὐδὲν ἕτερον ἐγνώριζεν, ἢ τὸν περιμένοντα εἶναι ζῶν. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ λίαν ἔμελλε τῷ διαβόλῳ ὀνειδίζεσθαι τὸν Κύριον ἐν τούτοις, καὶ ἤθελεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ καταβῆναι καὶ μὴ γενέσθαι ἐν νεκροῖς, ἵνα κἂν οὕτως ἀπαθῆς ἀπέλθῃ, καὶ τῶν νεκρῶν κυριεύσῃ. Ἐφοβεῖτο γὰρ μὴ κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἀναβάς εἰς ὕψος τοῦ σταυροῦ, αἰχμαλωτεύσῃ τὴν αἰχμαλωσίαν, καὶ λάβῃ δόματα ἐν ἀνθρώποις. Ὑπώπτεισε γὰρ μὴ οὗτός ἐστι περὶ οὗ γέγραπται ταῦτα. Ὅθεν πάλιν ἐκίνει τοὺς Φαρισαίους ὁ πανοῦργος, καὶ λοιπὸν κατὰ περισσὸν ἐποίει αὐτοὺς ἐπαγγέλλεσθαι καὶ πιστεῦναι, εἰ καταβαίῃ μόνον ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. Πάντα δὲ ἐκίνει, καὶ παρὰ γνώμην ἐπηγγέλλετο, μόνον ἵνα μὴ γένηται νεκρὸς, καὶ κατέλθῃ εἰς τὸν ἄδην. Ἐποίει γοῦν πάλιν λέγειν τοὺς Φαρισαίους· «Ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι. Εἰ βασιλεὺς Ἰσραὴλ ἐστίν, καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, καὶ

πιστεύσομεν αὐτῷ.» Οὐ πιστεύειν δὲ ἤθελε τοὺς Φαρισαίους ὁ τῆς ἀπιστίας διδάσκαλος δράκων· ἀλλὰ φεύγειν ἤθελε 28.225 τὸν Κύριον τὸν θάνατον. Οὐδὲ μαθεῖν ἤθελεν, εἰ δὴ ναται ἑαυτὸν σῶσαι· ἀλλ' ἵνα μὴ τοῖς ἄλλοις σωτηρία γένηται. Εἰ γὰρ ὄλως ἐγίγνωσκεν σῶσαντα αὐτὸν τοὺς ἄλλους, οὐκ ἦν ἀμφίβολον, τὸν τοῖς ἄλλοις δεδωκότα σωτηρίαν, αὐτὸν εἶναι Σωτῆρα καὶ ζωὴν. Οὐκοῦν διὰ τοῦτο αὐτὸν ὠνείδιζον, ἵνα μὴ τοῖς ἄλλοις σωτηρία γένηται. Ἦδει γὰρ ὁ περίεργος, ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει ὁ Κύριος, ἀλλ' ὁ τούτου θάνατος σωτηρία καὶ ζωὴ τοῖς πᾶσι γενήσεται. Διὰ τοῦτο ἤθελεν αὐτὸν καταβῆναι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, καὶ ἐποίει τοὺς Φαρισαίους ἐπαγγέλλεσθαι πιστεύειν· τάχα κὰν τῇ ἐπαγγελίᾳ τῆς πίστεως περιγένηται, ὧν ἤθελεν. Ὁ δὲ Κύριος, ὁ τῷ ὄντι Σωτῆρ, ὁ μὴ τὸ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τὰ ἡμῶν ζητῶν, οὐκ ἀπὸ τοῦ ἑαυτὸν σῶσαι, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ λυτρώσασθαι τὴν κτίσιν ἤθελε γνωσθῆναι Σωτῆρ. Οὐδὲ γὰρ ἰατρὸς ἐκ τοῦ αὐτὸν ὑγιαίνειν γνωσθήσεται ἰατρὸς, εἰ μὴ καὶ τοῖς νοσοῦσιν ἐνδείξεται τὴν τέχνην· καὶ ὁ ἥλιος οὐκ ἔαν εἰς ἑαυτὸν συστέλλῃ τὰς ἀκτῖνας, γνωσθήσεται φῶς, εἰ μὴ καὶ τῇ οἰκουμένη ταύτας ἐπεκτείνῃ, καὶ τὸ σκότος ἐν αὐταῖς κατα λάμψη. Οὕτως καὶ ὁ Κύριος οὐκ ἑαυτὸν ἔσωζε· σωτηρίας γὰρ χρεῖαν οὐκ εἶχεν, αὐτὸς ὧν Σωτῆρ· ἀλλ' ἀπὸ τῆς τῶν ἄλλων εὐεργεσίας ἤθελε γνωσθῆναι πᾶσι Σωτῆρ. Ἀλλ' οὐδὲ καταβαίνων ἀπὸ τοῦ σταυροῦ ἤθελε γνωσθῆναι Υἱὸς Θεοῦ, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ μένειν αὐτόν. Πλείονα γὰρ μᾶλλον ὁ θάνατος ὁ τοῦ Σωτῆρος πίστιν καὶ σωτηρίαν τοῖς ἀνθρώποις φέρει ἢ ἡ ἀπὸ τοῦ σταυροῦ κατάβασις. Ἀμέλει κρεμαμένου αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἔτι, τὰ μὲν μνήματα ἠνοίγοντο, καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς κείμενοι ἐσώζοντο· ὁ δὲ κρεμάμενος ληστής ἐπίστευεν εἰς αὐτόν· ἵνα δείξῃ, ὅτι τῷ ὄντι Σωτῆρ ἔστι· καὶ ἀποθανῶν, τῇ πίστει καρποφορεῖ. Ἐπὶ τούτοις ἐξίστατο λοιπὸν ἀληθῶς ὁ διάβολος, καὶ πᾶσα τοῦτον εἰκότως ἀπορία κατεῖχεν· ἑώρα γὰρ αὐτὸν ἀπολέσαντα, καὶ τὸν ληστήν ἐν τῷ σταυρῷ, καὶ ὃν ἔπεισε πάσαις ληστεύειν, ἑώρα τοῦτον πιστεύσαντα· καὶ ὃν παρώξυνε βλασφημεῖν, τοῦτον ἑώρα προσκυνοῦντα τὸν Κύριον, καὶ ἐπιπλήττοντα καὶ τῷ ἄλλῳ ληστῇ, μᾶλλον δὲ τῷ ἐν τῷ ληστῇ διαβόλῳ. Ἐτρύχετο δὲ πάλιν, ὅτι ὃν ὡς ληστήν ἀπέκτεινε, τοῦτον πάλιν μεταφερόμενον ἑώρα ἐν τῷ παραδείσῳ. Ὁρῶν δὲ καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν πανοπλίαν ῥι φεῖσαν, καὶ ὅτι οὐκ ἦν ἀμυντήριον πεμφθὲν παρ' αὐτοῦ, ὃ μὴ ἠκύρωσεν ὁ Κύριος, κατὰ τὸ γεγραμμένον· «Τοῦ ἐχθροῦ ἐξέλιπον αἱ ῥομφαῖαι εἰς τέλος, καὶ πόλεις καθεῖλες,» διὰ τοῦτο ἐταράσσετο, καὶ ἀπορῶν, πεπεύρακε λοιπὸν δοῦναι τῷ Σωτῆρι πιεῖν ὄξος μετὰ χολῆς· ἀλλὰ καὶ τοῦτο καθ' ἑαυτοῦ κατασκευάζων ἠγνόει. Τὸ γὰρ πικρὸν τῆς ὀργῆς, τὸ διὰ τὴν παράβασιν τοῦ νόμου γενόμενον, ἐν ᾧ πάντας κατεῖχεν, ἀπεδίδου τῷ Σωτῆρι· καὶ λαμβάνων ἐκεῖνος ἀνήλπισκε καὶ ἐξεκένου, ἵνα ἀντὶ μὲν τοῦ ὄξους 28.228 ὃν ἐκέρασεν οἶνον ἢ σοφία ποτίσῃ ἡμᾶς· ἀντὶ δὲ τῆς 28.228 χολῆς τὰ γλυκύτερα ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον λόγια χαρίσῃται ἡμῖν· καὶ ἀνθ' ὧν αὐτὸς ἐγεύσατο τὰ ἡμῶν, εἶπη καὶ ἡμῖν· «Γεύσασθε, καὶ ἴδετε, ὅτι χρηστὸς ὁ Κύριος.» Ὡς δὲ καὶ τούτου ἐξέπεσε καὶ ἐσκυλεύθη, καταισχυνθεὶς λοιπὸν, ὑποψία αὐτόν τις εἶχεν, ὀρῶν τὰ τηλικαῦτα, ὅτι οὐ πρὸς ἄνθρωπον, ἀλλὰ πρὸς Θεὸν ἀντιμάχεται. Ἐώρα γὰρ ἐν οἷς τοὺς πάντας ἐθήρευεν, ἐν τούτοις ἑαυτὸν καταισχυνόμενον, καὶ μᾶλλον πίπτοντα ἢ καταβάλλοντα· καὶ λοιπὸν ἐπειρᾶτο παραχωρεῖν, καὶ νῶτα διδόναι τῇ φυγῇ. Ὁρῶν γὰρ αὐτὸν κρεμάμενον, καὶ διώκοντα τὸν θάνατον, ἔφο βήθη μὴ οὗτός ἐστι, περὶ οὗ γέγραπται· Ὑψωθήσεται Κύριος τοῦ ἐλεῆσαι ἡμᾶς. Καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον ἐζήτει πάντα καταλιπεῖν, καὶ φυγεῖν, φθονῶν τοῖς ἐλεηθησομένοις παρ' αὐτοῦ· Ἀλλ' ὁ Κύριος, ὁ τῷ ὄντι Σωτῆρ, οὐ θέλων αὐτὸν ἀπελθεῖν ἀπαθῆ, οὐδὲ ἀτελὲς τὸ ἔργον καταλεῖψαι, οὐδὲ τοὺς ἐν τῷ ἄδη ἐκδότους ἀφεῖναι τῷ ἐχθρῷ, ἐστρατήγησε μέγα καὶ θαυμαστὸν ἔργον. Ὁρῶν γὰρ αὐτὸν καταπτήσσοντα, καὶ τρέμοντα, καὶ δειλιῶντα τὸν θρασὺν,

πάλιν ὡς ὑποπίπτων σχηματίζεται, ἵνα προσελθόντα τὸν ἐχθρὸν τέλεον χειρώσῃται. Ὁ μὲν γὰρ δράκων οὐκ ἤθελεν ἀποθνήσκειν τὸν Κύριον, οὐδὲ κρεμάμε νον ἐπὶ ξύλον· καὶ ἤθελε μὲν καταβῆναι τὸν Κύριον ἀπὸ τοῦ σταυροῦ καὶ μὴ ἀποθανεῖν· εἰ δὲ μὴ κατέβαινε, κἂν μένειν αὐτὸν ἀπλῶς ἐπὶ τοῦ ξύλου, καὶ μόνον μὴ ἀποθανεῖν. Ἐφοβεῖτο γὰρ μὴ τὸ γε γραμμένον γένηται· «Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμὲ, οὗ εἵνεκεν ἔχρισέ με, εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με, καὶ κηρῦξαι αἰχμαλώτοις ἄφρουν, τυφλοῖς ἀνά βλεψιν.» Καὶ διὰ τοῦτο ἐφοβήθη, μὴ οὗτός ἐστιν ὁ χρισθεὶς καὶ ἀποσταλεὶς, καὶ λοιπὸν τῶν ἀπάντων ἐλευθερία γένηται. Γυμνωθεὶς οὖν ἀπὸ τοῦ παντός, ἠῤῥατο κἂν τοῦ ἄδου κρατεῖν. Πάλιν γὰρ ἐφοβεῖτο, μὴ οὗτός ἐστιν ὁ καὶ τὸ σκότος καταλάμπων, περὶ οὗ γέγραπται· «Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν, ὁ λαὸς ὁ καθηήμενος ἐν σκότει, φῶς εἶδε μέγα.» Καὶ γὰρ καὶ ἤκουεν αὐτοῦ λέγοντος· «Ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς.» Ὅθεν ἐδειλία μὴ ἀποθάνῃ, καὶ πάντων ἐκβληθῆ. Ὁ δὲ Κύριος, ὁρῶν αὐτὸν φεύγοντα, ἵνα μὴ τοῦτο γένηται καὶ φυγὰς ἀπέλθῃ ὁ ἐχθρὸς, φωνὰς ἀφήσιν ἀνθρωπίνας, καὶ φωνὰς ἀσθενείας λέγων· «Ἐλωῖ, Ἐλωῖ, λημὰ σαβαχθανί» τουτέστι, «Θεέ μου, Θεέ μου, ἵνα τί με ἐγκατέλιπες;» Καὶ τοῦτο ἐποίει, ἵνα ὁ διάβολος, ὃν κατεπλάγη Θεὸν, τοῦτον ὡς ἀνθρωπὸν ἀσθενῆ νομίσας, μὴ φυγὰς ἀπέλθοι. Ταύταις γοῦν ταῖς φωναῖς ὑπαχθεὶς ὁ πάγκακος, πάλιν ὡς ἀνθρώπῳ προσῆλθε καὶ κατερράγη. Ἐπεισε γὰρ τοὺς Ἰουδαίους εἰς σφαγὴν αὐτὸν αἰτήσασθαι, καὶ γέγονεν ὅπερ οὐ προσ ἐδόκησεν· ἐσφάγη γὰρ οὐκ εἰς ἄλλο μέρος, ἀλλ' εἰς τὴν πλευρὰν, ἀφ' ἧς ἔρρευσεν ὕδωρ καὶ αἷμα· ἵνα, ἐπειδὴ πρότερον διὰ τῆς ἐκ πλευρᾶς πλασθείσης γυναικὸς ἦλθεν ἀπάτη, οὕτως διὰ τῆς πλευρᾶς τοῦ δευτέρου Ἀδὰμ λύτρον καὶ καθάρσιον τῆς προτέρας 28.229 γένηται· λύτρον μὲν διὰ τοῦ αἵματος, καθάρσιον δὲ διὰ τοῦ ὕδατος. Τοῦτο δὲ οὐ κατὰ γνώμην ἀπέβαινε τῷ διαβόλῳ· καὶ γὰρ ὃν ἐφοβεῖτο γενέσθαι θάνατον, τοῦτον ἀπέθανεν ὁ Κύριος, κἀκεῖνος ἐσκύλευται· καὶ νομίσας κρατεῖν τὸν Χριστὸν ἐν τῷ θανάτῳ, αὐτὸς τὸς μᾶλλον ἐδείχθη νεκρός· καὶ καυχησάμενος ἂν θρωπὸν ἐνεδρεῦειν, πεποίηκε γνωσθῆναι Θεόν. Ἄμα γὰρ ἀπέθανεν, ἢ μὲν κτίσις ἀνήλιος γέγονε, τὸ δὲ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐρράγη, ἢ γῆ ἐσεισθη, καὶ αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν, οἱ στρατιῶται, σὺν τοῖς πυλωροῖς τοῦ ἄδου κατέπτηξαν. Ἀφ' ὧν ἦν ἰδεῖν μηκέτι ἀνθρωπὸν, ἀλλὰ Θεὸν ἀληθῶς ἐν σώματι, ὡς καὶ οἱ θεωροῦντες ἔλεγον· «Ἀληθῶς οὗτός ἐστι Θεοῦ Υἱός.» Καὶ γὰρ πολλὰ μνημεῖα ἠνεύχθησαν, καὶ ἠγέρθησαν τούτων οἱ νεκροί. Τυφλὸν ἀληθῶς ἢ κακία· νομίσας γὰρ ἀπο κτείνειν ἕνα, τῶν πάντων ἐστέρηται· καὶ νομίσας εἰς ἄδην καταφέρειν, ἐκβέβληται τοῦ ἄδου. Καὶ ἀπ' ἐδείχθη πᾶσιν, ὅτι οὐκ ἀσθενεῖα φύσεως τέθηκεν ὁ Σωτὴρ, ἀλλὰ τὸν θάνατον εἰς ἀναίρεσιν ἐδίωξεν, ἵνα καταργήσῃ τοῦτον, καὶ ἀπαλλάξῃ τούτους, ὅσοι φόβῳ θανάτου διὰ παντός τοῦ ζῆν ἔνοχοι ἦσαν δουλείας. Οὐ πολὺ γοῦν διέστη, καὶ τὰς ὠδῖνας ἔλυσε τοῦ ἄδου, καὶ τοὺς μὲν ἄλλους ἠγείρε λέγων· «Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν ἐντεῦθεν.» αὐτὸς δὲ ἐξανέστη καὶ κατ' ἐξῆσε τοῦ θανάτου, χλεῦν αὐτοῦ τὴν τόλμαν ἠγησάμενος· ὡς καὶ ἐν ὕμνοις προανεφωνεῖτο. λέγοντος τοῦ Πνεύματος· «Ὁ κατοικῶν ἐν οὐρανοῖς ἐκγελάσεται αὐτούς, καὶ ὁ Κύριος ἐκμυκτηριεῖ αὐτούς.» Χλευάζεται γὰρ ἀληθῶς οὕτω παιχθεὶς, καὶ παρὰ γνώμην αὐτῶ τῶν πραγμάτων ἀποβάντων. Δίκην γὰρ τοῦ ζωῦφιου τοῦ καλουμένου σφηκός, προσβάλλοντος πέτρα, καὶ τῇ προσβολῇ μὴ βλάπτωντος, ἀλλὰ καὶ τὸ κέντρον μᾶλλον ἀπολλύοντος· οὕτω καὶ ὁ θάνατος ἐσφάλη πολὺ, προσβαλὼν τῇ ζωῇ, ἣτις ἐστὶν ὁ Χριστός· οὐ γὰρ ἠδυνήθη κρατῆσαι αὐτὸν τῷ θανάτῳ, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ τὸ κέντρον ἀπὼ λεισεν· ὥστε καὶ οὐκ πρότερον ἐφόβει τὸ κέντρον, νῦν αὐτοῦ κατακερτομεῖν, καὶ λέγειν· «Ποῦ σου, θάνατε, τὸ κέντρον; ποῦ σου, ἄδη, τὸ νίκος;» καὶ πάλιν· «Κατέπιεν ὁ θάνατος ἰσχύσας;» καὶ πάλιν· «Ἀφεῖλεν ὁ Θεὸς πᾶν

δάκρυον ἀπὸ παντὸς προσώπου.» Εἶτα ἐκβληθεὶς ὁ ἄθλιος ἀπὸ τοῦ ἄδου, καθ ἡμενος παρὰ τὰς πύλας, θεωρεῖ ἐξαγομένους πάντας, τοὺς πεπεδημένους, τῆ τοῦ Σωτῆρος ἀνδρεία, καὶ τοὺς μὲν νεκροὺς ἀναζώντας· τοὺς δὲ αἰχμαλώτους ἀφιεμένους, καὶ τοὺς μὲν ἀγίους προαπαντῶντας τοὺς περὶ τὸν Ἀβραάμ, καὶ ἀνακρουομένους πάντας, κατὰ τὸ γεγραμμένον· «Προέφθασαν ἄρχοντες ἐχὸ μενα ψαλλόντων ἐν μέσῳ νεανίδων τυμπανιστριῶν·» τοὺς ἐλευθερουμένους χαίροντας καὶ λέγοντας· «Ἐν 28.232 τῷ ἐπιστρέψαι Κύριον τὴν αἰχμαλωσίαν Σιών, ἐγενήθημεν ὡσεὶ παρακεκλημένοι. Τότε ἐπλήσθη χαρὰς τὸ στόμα ἡμῶν καὶ ἡ γλῶσσα ἡμῶν ἀγαλλιάσεως.» Καὶ ἄγγελοι γὰρ, καὶ πᾶσα ἡ στρατιὰ τῶν ἀγγέλων ὑμνοῦντες ἦσαν καὶ λέγοντες, «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία.» καὶ ἀπῆντων ταῖς λυτρουμέναις νεάνισι ψυχαῖς. Καὶ αἱ ψυχαὶ συντρέχουσαι τοῖς ἀγγέλοις, καὶ οἱ πατριάρχαι ἀνήρχοντο, καὶ πάντα πανταχόθεν συνήχει μετ' εὐφροσύνης καὶ ψαλμῶν, ἐπὶ τῇ γενομένη κατὰ τοῦ θανάτου νίκη. Καὶ ὡσπερ ἐπὶ τοῦ Δαβὶδ, πεπτωκὸς τοῦ Γολιάθ, αἱ χορεύουσαι μετὰ τυμπάνων ἀπῆντων καὶ ἔλεγον· «Ἐπάταξε Δαβὶδ ἐν μυριάσιν αὐτοῦ,» τοιοῦτόν τι γέγονε καὶ ἐπὶ τοῦ θανάτου τοῦ Σωτῆρος. Ἀναστάντος γὰρ αὐτοῦ, πάντες προαπῆντων μετὰ χορῶν, καὶ ᾠδῶν, καὶ τυμπάνων, λέγοντες ἀλλήλοις· «Δεῦτε, ἀγαλλιασώμεθα τῷ Κυρίῳ, ἀλαλάξωμεν τῷ Θεῷ Ἰακώβ.» Ἄλλοι δὲ ἐχόρευον, λέγοντες· «Ἀνέβη εἰς ὕψος, ἠχμαλώτευσεν αἰχμαλωσίαν, ἔδωκε δόματα ἐν ἀνθρώποις.» Ἦδη δὲ τινες καὶ πάντας εἰς θεῶν προσεκαλοῦντο λέγοντες· «Ἀλαλάξατε τῷ Θεῷ πᾶσα ἡ γῆ, ψάλατε δὴ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.» καὶ πάλιν, «Δεῦτε, καὶ ἴδετε τὰ ἔργα τοῦ Κυρίου· φοβερὸς ἐν βουλαῖς ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων, ἀνταναίρων πολέμους ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς.» Οὐκ ἔτι γὰρ ἔχθρα καὶ πόλεμος, ἀλλὰ πάντα εἰρηνεῦει, κειμένου τοῦ πολεμίου νεκροῦ, καὶ τοῦ ποτε τυραννεύοντος δεδεμένου τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας. Ἄλλοι δὲ πάλιν, γινώσκοντες τοῦ διαβόλου τὴν θρασυτητα, καὶ τοὺς μεγάλους λόχους, καὶ νῦν αὐτὸν ὀρώντες νεκρὸν, θαυμάζοντες ἔλεγον· «Πῶς ἐξέπεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὁ ἐωσφόρος ὁ πρωτὶ ἀνατέλλων;» Καὶ, «Πῶς συνετρίβη καὶ συνεθλάσθη πᾶσα ἡ σφύρα πάσης τῆς γῆς;» μετὰ γὰρ τοῦ θαύματος καὶ ἀπορία πάντας κατεῖχεν. Ἐθαύμαζον μὲν γὰρ τὸν μέγαν τύραννον ὀρώντες οὕτως ἐξαίφνης κειμένου νεκρὸν· ἠπόρουν δὲ τὴν αἰτίαν τῆς πτώσεως, καὶ μάλιστα ὅτι οὐκ ἐπίστευον ἐν θανάτῳ τὸν θάνατον καταργεῖσθαι οὐδὲ ἐν σταυρῷ τὸν τηλικούτον ὄφιν καταράσσεσθαι. Ὅθεν πάλιν ἐθαύμαζον καὶ ἔλεγον· «Πῶς ἐάλωκε Βαβυλῶν;» Ἐβλεπον γὰρ λοιπὸν καὶ τὸν ἄδην σκυλευθέντα. Ταῦτα δὲ ὀρών ὁ ἄθλιος καὶ τούτων ἀκούων, ἐμαίνετο λοιπὸν καὶ ἐτρέχετο, ὀδυρόμενος. Καὶ γὰρ ὀρῶν ἑαυτὸν σκυλευόμενον κατέκοπτεν ἑαυτόν. Ὅρων δὲ καὶ τοὺς ποτε κλαίοντας ὑπὲρ αὐτόν, νῦν ψάλλοντας ἐν Κυρίῳ, διέρρησεν ἑαυτόν· ὀρῶν δὲ καὶ τὴν χλεύην τὴν κατ' αὐτοῦ, ἐσπάρατε δεινῶς ἑαυτόν, καὶ ἀπορῶν ὅτι πράξει, μόνον ἔτριξε τοὺς ὀδόντας, ὡς ὁ τοῦτον ἐωρακῶς Ψαλμῶδός μαρτυρεῖ λέγων· «Παρατηρήσεται ὁ ἁμαρτωλὸς τὸν δίκαιον, 28.233 καὶ βρῦξει ἐπ' αὐτόν τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ. Ὁ δὲ Κύριος ἐκγελάσεται αὐτόν.» καὶ πάλιν· «Ἅμαρτωλὸς ὄψεται, καὶ ὀργισθήσεται· τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ βρῦξει καὶ τακήσεται.» Ἐτριξε δὲ μεταμελόμενος, ὅτι κἂν ὄλως τετόλμηκε κατὰ τοῦ Σωτῆρος· εἰ δὲ ἑαυτὸν πρὸ τούτου τολμῶντα κατὰ τῶν δικαίων, καὶ μηδὲν τοιοῦτον πεπονθότα. Καὶ γὰρ ἐπιβουλεύσας τῷ Ἀβελ, καὶ τοὺς πατριάρχας θλίψας, ἐπιβουλεύσας δὲ καὶ τῷ Ἡσαΐα, καὶ τὸν Ἱερεμίαν ὑβρίσας, καὶ τὸν Ἰὼβ πειράσας· πάλιν ἴσχυε, καὶ ἐβασίλευεν ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδάμ μέχρι Μωσέως. Ἄρτι δὲ τολμήσας κατὰ τοῦ Κυρίου, θεωρεῖ ἑαυτὸν γενόμενον Ἴρον, καὶ ἐκβληθέντα τοῦ παντός, καὶ ὑπὸ πάντων καταπατούμενον. Ἔργον γὰρ τοῦ Σωτῆρος γέγονε μὴ μόνον αὐτοῦ τοῦ θανάτου

καταπαΐξαι, ἀλλὰ καὶ ἡμᾶς ἐπ' αὐτοῦ ἐπιθεῖναι· ἵνα μὴ μόνον ἡμᾶς τῆς δουλείας ἐλευθερώσῃ, ἀλλὰ καὶ τὸν δουλώσαντα ἡμᾶς καταργήσῃ· μήποτε πάλιν ἰσχύσας ἀπαθήσῃ ἡμᾶς, καὶ εἰς ἀργὸν αὐτοῦ τὸ κατόρθωμα γένηται. Ὅθεν αὐτὸς, καταπαΐξας τοῦ θανάτου, λοιπὸν ἔκδοτον καὶ ἡμῖν αὐτὸν εἰς τὸ πατεῖσθαι δίδωσι λέγων· «Ἴδου δέδωκα ὑμῖν ἔξουσίαν πατεῖν ἐπάνω ὄφρων καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ·» καὶ πάλιν· «Καταπατήσῃ λέοντα καὶ δράκοντα.» Πάλαι μὲν γὰρ ὁ ὄφις ἠπάτησε τὴν Εὐάν, καὶ τῷ φθόνῳ τούτου ὁ θάνατος εἰσηλθεν εἰς τὸν κόσμον· ἄρτι δὲ πατεῖται, καὶ θέλων ἀπατᾶν, ἀκούει· «Ὶπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ.» Καὶ πάλαι μὲν ὁ ἀντίδικος ἡμῶν διάβολος ὡς λέων περιεπάτει, διψῶν τὴν ἡμετέραν ψυχὴν· ἄρτι δὲ καταπατεῖται σὺν τῷ δράκοντι, καὶ λοιπὸν ὁ Θεὸς ἐν τάχει συντρίψει τὸν Σατανᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας ἡμῶν. Καὶ τοσοῦτον καταφρονεῖται καὶ παίζεται, ὡς καὶ ἐπὶ τρώγλην ἀσπίδων, ἐκβάλλοντά τινα τὴν χεῖρα, μὴ φοβεῖσθαι. Ταῦτα γὰρ Ἰσαΐας προεφήτευσεν· καὶ ἔστιν ὁ λόγος ἀληθῆς. Παιδιά γοῦν τὴν πάλαι καὶ γέροντας ἀπατῶσαν ἡδονὴν ἄρτι χλευάζουσι· καὶ μήπω νομίμης ἡλικίας ἐπιβάντες, τὴν ὑπὲρ τὸν νόμον περιζώννυνται σωφροσύνην· καὶ παρθένοι μένοντες, τῷ λόγῳ πατοῦσι τῆς ὀφιώδους ἡδονῆς τὰς ἀπάτας, μὴ φοβούμενοι ταύτης τὰ θανατηφόρα δῆγματα. Ἦδη δὲ τινες καὶ αὐτὸ τὸ κέντρον τοῦ διαβόλου πατοῦντες, οὐκ ἐδειλίασαν τὸν θάνατον· ἀλλὰ καὶ τὴν ζωὴν αὐτῶν ἠλλαξαν τῷ θανάτῳ, μάρτυρες γενόμενοι τοῦ Λόγου· διὰ τοῦτο γὰρ ἀπέθανεν ὁ Κύριος. Πολλοὶ δὲ τὰ ἐπὶ γῆς καταλιπόντες, ἐλευθέρῳ τῷ βαδίσματι τὸν ἀέρα διαβαίνουσι, καὶ ἐν οὐρανῷ πολιτεύονται· οὐκέτι φοβούμενοι τὸν ἄρχοντα τοῦ ἀέρος, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πλήττοντες καὶ λέγοντες, εἰ θέλοι κωλύειν· «Ὶπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ·» ὅτι Κύριον τὸν Θεόν μου σπεύδω προσκυνῆσαι· διὰ τοῦτο γὰρ ἐσταυρώθη εἰς τὸν ἀέρα ὁ Σωτὴρ. Ἡ δὲ ὁδὸς τοῦ παραδείσου, ἡ πάλαι 28.236 δι' ἁμαρτίας κλεισθεῖσα, ἄρτι τοῖς βουλομένοις ἀνέῳγεν, ὡς Παῦλος μαρτυρεῖ, ἀρπαζόμενος ἐκεῖ, καὶ ἀπερχόμενος εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Διὰ τοῦτο γὰρ ἔπει ξενὸς ὁ Κύριος τὸν ὄφιν. Καὶ ὁ μὲν ἄδης κατήρηται, οὐκέτι τοῦ θανάτου κρατοῦντος, ἀλλὰ πάντων ἐγείρομένων· ὁ δὲ διάβολος οὐκ ἔτι ἐξανίσταται καθ' ἡμῶν· πέπτωκε γὰρ, καὶ πεσὼν ἀληθῶς ἐπὶ τῷ στήθει καὶ τῇ κοιλίᾳ πορεύεται· διὰ τοῦτο γὰρ ἀνέστη ὁ Κύριος. Καὶ οἱ μὲν ἄνθρωποι μεμαθήκασι καταφρονεῖν σωματικῆς πλοῦτος, καὶ πλουτοῦσι τῷ λόγῳ καὶ τῇ γνώσει· ὁ δὲ καυχώμενος εἶναι πλούσιος δράκων γεγύμνωται, καὶ νῦν γυμνὸς Ἴρος καὶ πένης ἐστὶ, κατεσकुλευμένος ὑπὸ πάντων. Καὶ γὰρ πάλαι τῶν χερουβὶμ ἀνά μέσον ὄν, καὶ πάντα λίθον χρηστὸν ἐνδεδυμένος, τὸν σάρδιον, τὸν ἰάσπιν, τὸν ἀχάτην, ἄρτι λοιπὸν ἐπὶ πάπυρον, καὶ κάλαμον, καὶ χάλικα κοιμᾶται, ὡς ἐν τῷ Ἰωβ περὶ αὐτοῦ λέγεται. Διὰ τοῦτο γὰρ ὁ Κύριος ἐπτώχευσεν, ἵνα ἡμεῖς τῇ πτωχείᾳ αὐτοῦ πλουτήσωμεν, καὶ ὁ διάβολος ἐγὼ μνώθη. Καὶ τὸ παράδοξον καὶ μέγα γενόμενον ἐν τῇ κτίσει· ἄνθρωποι μὲν γὰρ σπεύδουσιν ἀποθνήσκειν εὐχόμενοι τὴν ἐπιδημίαν τοῦ Σωτῆρος· ὁ δὲ δειλῆτος διάβολος, ὁ πάλαι τοῦ θανάτου τὸ κράτος ἔχων, νῦν φοβεῖται τὸν ἐρχόμενον, καὶ τὴν κρίσιν καταπτήσσει. Οἶδε γὰρ τὸ ἡτοιμασμένον αὐτῷ πῦρ, καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἐκρίθη μου ὁ Κύριος, ἵνα ἡμᾶς ἀπὸ τῆς κρίσεως ἐλευθερώσῃ, κἀκεῖνον κατακρίνη. Περὶ γὰρ τῆς γενομένης εἰς πάντας πανταχοῦ θεογνωσίας τί δεῖ καὶ λέγειν, τῶν γιγνομένων ἀφ' ἑαυτῶν ἐχόντων τὴν πίστιν; Οὐκ ἔστι γὰρ ἡμέραν παρελθεῖν, ἐν ἧ ὅτε τὰ μὲν εἶδωλα οὐ καταλιμπάνουσιν ἄνθρωποι, καὶ τοὺς ἰδίους καὶ πατρικοὺς ἀρνοῦνται νόμους, πρὸς δὲ Θεὸν καταφεύγουσι, καὶ τοὺς Χριστοῦ λαμβάνειν νόμους ἀξιοῦσι, παραδόξῳ θαύματι πιστεύοντες εἰς αὐτόν. Ἔτι γὰρ εἰδωλολατροῦντες καὶ ὡς ἄνθρωπον διαβάλλοντες τὸν Χριστόν, τοῦτον ὅστερον Θεὸν γινώσκοντες, καταλιμπάνουσι τὰ εἶδωλα· καὶ

οὐς ἐφοβοῦντο δαίμονας ἐν τοῖς εἰδώλοις, τούτους τὸν Κύριον ἐπιγινόντες λοιπὸν καταλείπουσι, καὶ ἀπὸ ἄλλων διώκουσι· καὶ ἦν εἰδωλολατροῦντες ἡδονὴν ἐφοβοῦντο, ταύτης ἐν Χριστῷ καταφρονοῦσι, καὶ τὴν τότε νικῶσαν αὐτοὺς ἁμαρτίαν ἄρτι τῷ σημείῳ τοῦ σταυροῦ νικῶντες παίζουσι. Καὶ γὰρ ἀπιστοῦντες ὅλως τῇ παρθενίᾳ, καὶ ἀδύνατον εἶναι λέγοντες ἐν ἀνθρώποις ταύτην εὐρίσκεσθαι τὴν ἀρετὴν, πιστεύσαντες τῷ ἐκ Παρθένου Σωτῆρι, οὐ μόνον ἐπιγινώσκουσιν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ταύτην πολιτευόμενοι, ἀπιστοῦνται παρὰ τοῖς ἔτι ἔθνεσιν εἰδωλολάτραις. Ἐπὶ τούτοις δὲ ἤργησε πᾶσα μὲν φαρμακεία, πᾶσα δὲ μαγεία κατήργηται, καὶ πᾶσα τῶν Ἑλλήνων μεμῶραται σοφία. Ἐν γὰρ τοῖς θείοις, οὐ λόγων, ἀλλ' ἔργων ἐστὶ χρεία· καὶ οὐχ ἡ προφορὰ τῆς γλώττης, ἀλλ' ἡ τῆς ψυχῆς διάθεσις ὠφελεῖ. Οἱ γοῦν Ἕλληνες οὐ καταλαμβάνουσι λόγοις ταῦτα, ἀ τῇ πίστει Χριστιανοὶ ἐπιδείκνυνται· καὶ ἃ ἐνεργοῦσι λόγοις οἱ μάγοι, ταῦτα, σιωπῶν 28.237 των ἡμῶν, τῷ σημείῳ τοῦ σταυροῦ καταργεῖται· καὶ ἃ ἀμφιβάλλουσι περὶ ἀθανασίας, ταῦτα οἱ μάρτυρες τοῦ Χριστοῦ οὐ λόγοις, ἀλλ' ἔργοις ἐπιδείκνυνται· καὶ περὶ ἧς διστάζουσι παρθενίας οἱ μάγοι, καὶ τῶν Ἑλλήνων φιλόσοφοι, ταύτην ἐν Χριστῷ καὶ γυναῖκες ἐπιδείκνυνται· καὶ οἷς εὐχονται δαίμοσιν, ὡς θεοῖς, τούτους καὶ παιδιά ἐν Χριστῷ διώκουσι. Καὶ ὅλως ὁ χριστοφόρος ἀνὴρ ὡς Θεός ἐστιν ἐπὶ γῆς, τοῖς μὲν ἀνθρώποις ἀνεξίκακος γενόμενος, πᾶσι δὲ, ὡς σὺν ἡλίῳ περιπολῶν, τὸν οὐράνιον ἐπιδεικνύμενος βίον. Ἴδου ἐν τούτῳ τοῦ σταυροῦ κατόρθωμα· ἴδου ταῦτα πεποίηκεν ὁ θάνατος τοῦ Σωτῆρος. Οὐ γὰρ ἀνθρώπου ἐστὶ τὸ ἔργον, ἀλλὰ Θεοῦ. Καὶ διὰ τοῦτο πέπονθεν ὡς ἄνθρωπος, ἵνα τοῖς ἀνθρώποις τὰ ὑπὲρ ἄνθρωπον καὶ θεῖα χαρίσῃται. Αὐτοῦ γοῦν ἐστὶ τὰ νῦν ἐν ἀνθρώποις κατορθώματα. Κἂν γὰρ Παῦλος λαλῇ, ἀλλὰ Χριστός ἐστιν ἐν αὐτῷ λαλῶν· κἂν μεγάλα καὶ θαυμαστά ποιῇ, ἀλλ' ἡ τοῦ Χριστοῦ χάρις ἐστὶν ἡ ταῦτα ἐνεργοῦσα· καὶ ἐὰν εἰς πάντας ἔφθασεν ἡ περὶ Θεοῦ γνῶσις, ἀλλ' οὐκ ἀνθρώπων ἐστὶν ἡ διδασκαλία, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ Λόγου καταβάντος μεσίτου Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. Τοῦτο γὰρ γέγραπται, ὃ οἱ Ἰουδαῖοι μὲν ἐσιώπησαν πάλαι, ἄρτι δὲ πληρούμενον ὀρώσι· γέγραπται γάρ, ὅτι «Ἔσονται πάντες διδακτοὶ Θεοῦ,» καθάπερ καὶ ὁ Ἰερεμίας λέγει· «Ἴδου ἡμέραι ἔρχονται, λέγει Κύριος,» καὶ ἐπιφέρει λέγων· «Καὶ οὐ μὴ διδάξει ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ καὶ ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτῷ λέγων· Γνώθι τὸν Κύριον· ὅτι πάντες εἰδῆ σουσί με ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου αὐτῶν, ὅτι ἴλεως ἔσομαι ταῖς ἀδικίαις αὐτῶν.» Τίς γὰρ ἐστὶν ὁ ἐν τοῖς εἰδώλοις κατανύττων, εἰ μὴ ὁ Κύριος; καὶ τίς ὁ ἀνὰ ἄγων αὐτοὺς ἐκείθεν ἔτι δουλεύοντας εἰδώλοις, εἰ μὴ αὐτὸς ὁ Χριστός, ὁ λέγων· «Ὅταν ὑψωθῶ, πάντας ἐλκύσω πρὸς ἑμαυτόν;» Τὸ γὰρ παράδοξόν ἐστι τοῦτο, ὅτι, ἔτι δουλευόντων αὐτῶν εἰδώλοις, διανοίγεται τούτων ὁ νοῦς τῆς ψυχῆς ὡς τὸ νοεῖν, ὅτι οὐ μὲν ἐνόμιζον πάλαι θεοὺς, ξύλα καὶ λίθους εἶναι· ὃν δὲ ἐχλεύαζον ἐσταυρωμένον, τοῦτον οὐκ ἄνθρωπον, ἀλλὰ Θεὸν ἐπιγινώσκειν. Νοῦ δὲ διδάσκαλος οὐκ ἄνθρωπός ἐστιν, ἀλλ' ὁ τὸν νοῦν μόνος ὀρῶν Θεός. Μακάριε ἀληθῶς καὶ ζωοποιεῖ σταυρὸς τοῦ Σωτῆρος· τὸν μὲν θάνατον ἐθριάμβευσας, τὸν δὲ τοῦτον κατέχοντα διάβολον ἀνεῖλες. Θεῖε Λόγε, καὶ ἀληθῶς σοφία τοῦ Πατρὸς· σὺ καὶ τοῦ πανούργου τὸ πρόσωπον ἔδειξας, καὶ τὴν πτύξιν τοῦ θώρακος αὐτοῦ ἐγύμνωσας· ὥστε καὶ ἡμᾶς λέγειν· «Οὐ γὰρ αὐτοῦ τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν.» Φιλάνθρωπε καὶ ἀγαθὲ Δέσποτα· σὺ καὶ αἰχμαλώτους ἡμᾶς ὄντας ἐλυτρώσω, καὶ δουλεύοντας τῇ ἁμαρτίᾳ, διὰ τοῦ θανάτου ἰδίου, Κύριε, ἠλευθέρωσας. Οἶδαμεν γὰρ, ὅτι ἠλευθερώθημεν ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας. Εἰρηνοποιεῖ ἀληθῶς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ· σὺ καὶ τὴν υἰοθεσίαν ἡμῖν ἀποδέδωκας, καὶ ἀποκαταλλάξας 28.240 ξας ἡμᾶς τῷ σαυτοῦ Πατρὶ, τὴν ἔχθραν ἐν τῇ σαρκὶ κατήργησας. Πλούσιε Σωτῆρ καὶ ἀληθῶς βασιλεῦ· σὺ γὰρ ἐπτώχευσας, ἵνα τῇ σῆ πτωχεῖᾳ πλουτήσωμεν· σὺ καὶ τὴν βασιλείαν

ἡμῖν τῶν οὐρανῶν ἔχα ρίσω, κτίστα καὶ δημιουργῆ τῶν πάντων, Λόγε τοῦ Πατρός· σὺ γὰρ πάλιν ἡμᾶς ἀνέκτισας, καὶ σου ποιή ματὰ ἔσμεν, κτισθέντες ἐπὶ ἔργοις ἀγαθοῖς. Φῶς ἀληθῶς καὶ ἀπαύγασμα τοῦ Πατρός· σὺ γὰρ ἡμᾶς ἐν σκότει κατέλαμψας, καὶ μὴ βλέποντας ἡμᾶς εἰς φῶς ἤγαγες. Μορφή καὶ εἰκὼν ὄντως τοῦ Πατρός· σὺ γὰρ ἡμᾶς ἀπολλυμένους ἐμόρφωσας, καὶ πάλιν ἔχα ρίσω τὸ κατ' εἰκόνα. Θεὲ Λόγε καὶ ἀληθῶς ζωή· σὺ γὰρ ἀποθανόντας ἐζωοποίησας, καὶ φθαρέντας ἀνε καίνισας, ἐνδύσας τὴν ἀφθαρσίαν. Δύναμις ἀληθῶς, καὶ βραχίων, καὶ δεξιὰ τοῦ Πατρός· σὺ γὰρ καὶ τὰς ὠδῖνας ἔλυσας τοῦ θανάτου, θύρας χαλκᾶς καὶ μοχλοῦς σιδηροῦς κατέαξας, ὡς ἡ Γραφή λέγει. Σὺ καὶ τὸν δράκοντα, τὸν ὄφιν, τὸν διάβολον, ἐν ἀνθρωπίνῳ ἀγκίστρῳ περιήγαγες ἐν τῷ τροπαίῳ τοῦ σταυροῦ. Διὰ σὲ καὶ τὴν σὴν θείαν ἀνδραγαθίαν πάντες μὲν αὐτὸν πατοῦσι, πάντες δὲ αὐτοῦ καταπαίζουσι. Σοῦ γὰρ πρώτου παίξαντος εἰς αὐτὸν, γέγονε λοιπὸν ἀρχὴ πλάσματος Κυρίου, πεποημένου εἰς τὸ καταπαίζεσθαι. Καὶ σοῦ τοῦτον καταβαλόντος, γέγονε πᾶσι θαῦμα, ὥστε καὶ λέγειν· «Πῶς ἐξέπεσεν ἐκ τοῦ οὐρα νοῦ ὁ Ἐωσφόρος, ὁ πρωτὶ ἀνατέλλων;» Καὶ σοῦ λαβόντος παρ' αὐτοῦ τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον, καὶ προσ ηλώσαντος αὐτὸ τῷ σταυρῷ, πάντες κατ' αὐτοῦ κα τακερτομοῦσι λέγοντες· «Πῶς ἀναπέπαυται ὁ ἀπαιτῶν; καὶ ἀναπέπαυται ὁ ἐπισπουδαστής; συν ἔτριψεν ὁ Θεὸς τὸν ζυγὸν τῶν ἀμαρτωλῶν. Λοιπὸν γὰρ ὑποκάτω αὐτοῦ στρώννυται σῆψις, καὶ τὸ κατακάλυμα αὐτοῦ γίνεται σκώληξ,» καὶ πάντες οὐκέτι τὸν δράκοντα φοβοῦνται, ἀλλὰ σὲ, καὶ διὰ σοῦ τὸν Πατέρα προσκυνοῦσιν. Οὕτω μὲν οὖν ὁ Κύριος ἐξαναστάς, ταχέως κατέ παιξε τοῦ θανάτου, καὶ ἡμᾶς ἠλευθέρωσεν ἀπ' αὐ τοῦ. Ἰουδαῖοι δὲ, οὐδὲ ταῦτα βλέποντες, ἠσχύνοντο, ἀλλὰ καὶ ἠγνόουν τολμῶντες κατὰ τοῦ Σωτῆρος, ὅτι καθ' ἑαυτῶν ἐπεχείρουν ταῦτα. Οὐκ ἔβλεπον γὰρ παραδιδόντες τὸν Κύριον, ὅτι τὴν τῆς Ἱερουσαλήμ παράδοσιν προκαλοῦνται, λέγοντος τοῦ προφήτου Ἰε ρεμίου· «Παραδιδομένη παραδοθήσεται Ἱερουσαλήμ εἰς χεῖρας Ναβουχοδονόσωρ βασιλέως Βαβυλῶνος.» Καὶ οὐκ ἔβλεπον, ὅτι, μὴ θέλοντες δουλεύειν τῷ Κυ ρίῳ, ὑπέβαλλον ἑαυτοὺς τῷ διαβόλῳ δούλους, καὶ ὑπηρέτουν αὐτῷ εἰς τὴν κατὰ τοῦ Σωτῆρος ἐπιβου λήν. ἠγνόουν γὰρ τὸν Βαραββᾶν αἰτούμενοι, καὶ τὸν Κύριον ἀποκτείνοντες, ὅτι τὸν μὲν βίον βιώσονται τοῦ Βαραββᾶ, καὶ πᾶσα στάσις καὶ φόνος παρ' αὐτοῖς αὐξήσει· ἀποβαλοῦσι δὲ ἀφ' ἑαυτῶν τὸ φῶς καὶ τὴν ἀλήθειαν, καὶ πάντα ὅσα ἐστὶν ὁ Κύριος, ὡς ὁ Ἡσαΐας λέγει· «Ἴδου δὴ ὁ δεσπότης Κύριος Σαβαώθ, ἀφελεῖ ἀπὸ τῆς Ἱουδαίας καὶ ἀπὸ Ἱερουσαλήμ ἰσχύοντα καὶ ἰσχύουσιν, ἰσχύον ἄρτου καὶ ἰσχύον ὕδατος, γίγαντα 28.241 καὶ ἰσχύοντα, καὶ ἄρχοντα πολεμιστὴν, καὶ δικαστὴν, καὶ προφήτην, καὶ στοχαστὴν, καὶ πρεσβύτερον, καὶ πεντηκόνταρχον, καὶ θαυμαστὸν σύμβουλον, καὶ σο φὸν ἀρχιτέκτονα, καὶ συνετὸν ἀκροατὴν. Καὶ ἐπὶ στήσω νεανίσκους ἄρχοντας αὐτῶν, καὶ ἐμπαίκτηι κυριεύσουσιν αὐτῶν.» Ἐνέπαιζον γὰρ οἱ ἄθλιοι τῷ Κυρίῳ, καὶ οὐκ ἔβλεπον, ὅτι τὸ προφητικὸν κατ' αὐ τῶν ἐπληροῦτο ρητὸν τὸ λέγον· «Ἐμπαίκτηι κυριεύ σουσιν αὐτῶν.» Τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ παράδοξον τοῦ Σωτῆρος, ὅτι σταυρούμενος ἔπασχε μὲν ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος, κατέπαιξε δὲ τοῦ θανάτου, καὶ κατὰ Ἰουδαίων ἐπληροῦτο τὰ γεγραμμένα. Ὅτι δὲ καὶ τὸ φῶς ἀφήρηται ἀπ' αὐτῶν, γέγραπται ἐν τῷ Ἱερεμιά οὕτως· «Ὁ Λόγος ὁ γενόμενος ἐπὶ Ἱερεμίαν ἐπὶ πάντα τὸν λαὸν Ἰούδα.» Εἶτα ἐπιφέρει λέγων· «Ἀφελῶ ἀπ' αὐτῶν φωνὴν εὐφροσύνης, καὶ φωνὴν χαρᾶς, φωνὴν νυμφίου καὶ φωνὴν νύμφης, ὁσμὴν μύρου καὶ φῶς λύχνου.» Ἀμέλει παρεδίδουν τοῖς ἔθνεσι τὸν Κύριον, καὶ οὐκ ᾔδεισαν, ἀλλ' ἐτύφλωτ τον, ὅτι αὐτοὶ οὐ μετὰ πολὺ μianθήσονται ἐν τοῖς ἔθνεσι καὶ εἰς τὴν κληρονομίαν αὐτῶν εἰσελεύσονται κατ' αὐτῶν τὰ ἔθνη, καθάπερ γέγραπται· «Ὁ Θεὸς, εἰσήλθοσαν ἔθνη εἰς τὴν κληρονομίαν σου, ἐμίανον τὸν ναὸν τὸν ἅγιόν σου, ἔθνετο Ἱερουσαλήμ εἰς ὄπωρο φυλάκιον.»

Ἄρνούμενοι τὸν Κύριον ἔχειν βασιλέα, ἠγγνούν στερισκόμενοι τῆς Δαβιτικῆς τιμῆς. Αὐτῶ γὰρ ἀπέκειτο τοῦ Δαβὶδ ἡ βασιλεία, καὶ μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ Σωτῆρος ἔφθανεν αὐτῆ, ἐπὶ μάρ τυρι τῶ Ἰακώβ λέγοντι· «Οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα, οὐδὲ ἠγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ, ᾧ ἀπόκειται, καὶ αὐτὸς προσδοκία ἔθνῶν.» Καὶ γυμνοῦντες δὲ τὸν Κύριον, καὶ τύπτοντες αὐτὸν, οὐκ ἤδεισαν ἐκδιδυσκόμενοι παρ' αὐτοῦ, καὶ κοπετὸν καθ' ἑαυτῶν παροξύνοντες· λέγει γὰρ αὐτὸς ὁ Κύριος· «Ἀφελούμαι τὰ ἱμάτιά μου καὶ τὰ ὀθόνια, τοῦ μὴ καλύπτειν τὴν ἀσχημοσύνην αὐτῆς·» καὶ πάλιν· «Ἐνεκεν τούτου κόψεται καὶ θρηνήσει, πορεύσεται ἀνυπόδητος, καὶ γυμνή· ποιήσεται κοπετὸν ὡς δρα κόντων, καὶ πένθος ὡς θυγατέρων σειρήνων.» Καὶ ποιοῦντες ἐπιβληθῆναι χλαμύδα κοκκίνην, οὐκ ἔβλεπον καθ' ἑαυτῶν τὴν κατηγορίαν τοῦ Πνεύματος πληροῦντες, ὅτι «Αἱ χεῖρες ὑμῶν αἵματος πλήρεις.» Χαίροντες δὲ καὶ ἐπὶ τῶ περικεῖσθαι ἀκάνθας τὸν Σωτῆρα, ἐτύφλωτον, καθ' ἑαυτῶν αὐτὰς περι τιθέντες. Γέγραπται γάρ· «Ἔκστητε, λυπήθητε, αἱ πεποιθυῖαι, ἐκδύσασθε, γυμναὶ γένεσθε, περιζώσασθε τὰς ὀσφύας, καὶ ἐπὶ τῶν μασθῶν κόπτεσθε ἀπὸ ἀγροῦ ἐπιθυμήματος, καὶ ἀπὸ ἀμπέλου γενήματος. Ἡ γῆ τοῦ λαοῦ μου ἄκανθα, καὶ χόρτος ἀναβήσεται, καὶ ἐκ πάσης οἰκίας εὐφροσύνη ἀρθήσεται.» Ἐχλεύα 28.244 ζον τὸν Κύριον, ὡς Υἱὸν Θεοῦ, καὶ οὐκ ἔβλεπον ἀποβαλλόμενοι τὴν υἰοθεσίαν, ὡς αὐτὸς διαμαρτύρεται λέγων· «Υἱοὺς ἐγέννησα καὶ ὑψωσα, αὐτοὶ δέ με ἠθέτησαν·» καὶ, «Ἴδου ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν.» Ἐπὶ τὸν αὐτὸν ὄξος καὶ χολῆν, ἀλλὰ καὶ τοῦτο σφόδρα τυφλὸν κατ' αὐτῶν. Ὁ μὲν γὰρ Θεὸς ἄμπελον ἐξ Αἰγύπτου μετῆρε, καὶ κατεφύτευσε αὐτήν, καὶ περιέμενε τοῦ λαβεῖν παρ' αὐτῶν τὸν καρπὸν, σταφυλὴν καὶ οἶνον· οἱ δὲ ἄφρονες, ἀντὶ οἴνου ὄξος, ἀντὶ δὲ σταφυλῆς χολῆν ἐπεδίδουν, γνώρισμα τῆς κατὰ Σοδομίτας αὐτῶν κακίας ἐμφαίνοντες· καὶ γὰρ αὐτῶν ἡ σταφυλὴ χολὴ ἐστὶ, κατὰ τὰ ἐν τῶ Δευτερονόμῳ γειραμμένα. Διὰ τοῦτο γὰρ ὁ Κύριος καὶ Σωτὴρ ἡμῶν, εἰδὼς τὸν παρ' αὐτῶν ἐσόμενον τοιοῦτον καρπὸν, προέλεγεν αὐτοῖς τὴν παραβολὴν τοῦ ἀμπέλου, καὶ ὅτι ἀρθήσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, καὶ δοθήσεται ἔθνεσι ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς. Πρὸς τούτοις διήρουν τὰ ἱμάτια τοῖς δημίοις, οὐχ ὀρώντες τὸν κατ' αὐτῶν ἐν τοῖς ἔθνεσι γιγνόμενον μερισμόν· φησὶ γὰρ ὁ προφήτης· «Ἴδου ἡμέραι ἔρχονται τοῦ Κυρίου, καὶ διαμερισθήσεται τὰ σκύλα σου ἐν σοί. Καὶ ἐπισυναΐξω πάντα τὰ ἔθνη εἰς πόλεμον εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἀλώσεται ἡ πόλις, καὶ διαρπαγήσονται αἱ οἰκίαι, καὶ αἱ γυναῖκες μολυνθήσονται·» καὶ πάλιν· «Nῦν καταφάγεται ἡ ἐρυσίβη τοὺς κλήρους αὐτῶν·» καὶ καθὼς ὁ Μιχαίας φησὶ· «Τῆς ἡμέρας ἐκείνης ληφθήσεται ἐφ' ὑμᾶς παραβολή, καὶ θρηνήσεται θρῆνος ἐμμεεὶ λέγων· Ταλαιπωρία ἐταλαιπώρησε μερὶς λαοῦ μου, κατεμετρήθη ἐν σχοινίῳ, οὐκ ἦν ὁ κωλύων αὐτὸν τοῦ ἀποστρέψαι· οἱ ἀγροὶ ὑμῶν διεμετρήθησαν.» Καὶ συνελόντι φράσαι, τολμήσαντες κατὰ τοῦ Κυρίου, καθ' ἑαυτῶν τὴν ἡμέραν προσεκαλέσαντο, ἣν προέλεγε καὶ ὁ προφήτης· «Ἡμέρα γὰρ κρίσεως Κυρίου, ἀνταποδόσεως κρίσεως Σιών. Καὶ στραφήσονται αἱ φάραγγες εἰς πίσσαν, καὶ ἡ γῆ αὐτῆς εἰς θεῖον. Καὶ ἔσται ἡ γῆ αὐτῆς ὡς πῖσσα καιομένη νυκτὸς καὶ ἡμέρας, καὶ οὐ σβεσθήσεται εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον, καὶ ἀναβήσεται ὁ καπνὸς αὐτῆς ἄνω. Αὕτη εἰς γενεὰν ἐρημωθήσεται, καὶ κατοικήσουσιν ἐν αὐτῇ ὄρνεα καὶ ἐχῖνοι, καὶ ἴβεις, καὶ κόρακες. Καὶ ἐπιβληθήσεται ἐπ' αὐτήν σπαρτίον γεωμετρίας ἐρήμου, καὶ ὄνοκένταυροι οικήσουσιν ἐν αὐτῇ. Οἱ ἄρχοντες αὐτῆς οὐκ ἔσονται· καὶ οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ μεγιστᾶνες αὐτῆς ἔσονται εἰς ἀπώλειαν. Καὶ ἀναφύσει εἰς τὰς πόλεις αὐτῆς ἀκάνθινα ξύλα, καὶ εἰς τὰ ὄχυράματα αὐτῆς. Καὶ ἔσται ἔπαυλις σειρήνων καὶ αὐλὴ στρουθῶν, καὶ συναντήσουσι δαιμόνια ὄνοκενταύροις, καὶ βοήσουσιν ἕτερος πρὸς τὸν ἕτερον. Ἐκεῖ ἀναπαύονται

ὄνοκένταυροι· εὖρον γὰρ αὐτοῖς ἀνάπαυσιν. Ἐκεῖ ἐνόσσευσεν ἐχῖνος, καὶ ἔσωσεν ἡ γῆ τὰ πεδία αὐτῆς μετὰ ἀσφαλείας.» Ταῦτα πεπόνθασιν οἱ Ἰουδαῖοι, δοκοῦντες τὸν Κύριον ἀποκτείνειν· ταῦτα καθ' ἑαυτῶν προεκαλέσαντο, βοῶντες κατὰ τοῦ Σωτῆρος· ἐν τούτοις κατε 28.245 κρίθησαν θελήσαντες κρίναι τὸν Κύριον. Καὶ μοι παρελθὼν ὁ βουλόμενος γενέσθω δικαστῆς, οὐκ ἐξ ἀφανῶν πραγμάτων, ἀλλ' ἐκ τῶν γιγνομένων τὴν ἀλήθειαν ἀναλογιζόμενος. Καὶ σκοπεῖτω, τίς μὲν ὁ τοῦ Κυριακοῦ θανάτου καρπὸς, τί δὲ τῆς ἐπιβουλῆς τῶν Ἰουδαίων τὸ κέρδος. Ὁ μὲν γὰρ θάνατος τοῦ Σωτῆρος τὴν οἰκουμένην ἠλευθέρωσε, καὶ τὰ ἔθνη τὸν Θεὸν ἐδόξασεν· ὁ δὲ τῶν Ἰουδαίων θυμὸς σὺν αὐτοῖς τοῖς Ἰουδαίοις ἀπώλεσε καὶ τὴν πόλιν, καὶ τῆς θεογνωσίας αὐτοὺς ἐτύφλωσε. Καὶ ὁ μὲν θάνατος τοῦ Κυρίου τοὺς νεκροὺς ἐζωοποίησεν, ἡ δὲ τῶν Ἰουδαίων ἐπιβουλὴ τῆς ζωῆς αὐτοὺς τοὺς Ἰουδαίους ἐστέρησε, καὶ νῦν εἰσι χωρὶς τοῦ Κυρίου. Καὶ ὁ μὲν σταυρὸς τοῦ Σωτῆρος τὴν Ἐκκλησίαν τῶν ἐθνῶν ἔρημον οὖσαν κατώκησεν· Ἰουδαῖοι δὲ τῇ κακίᾳ ἕαυ τῶν καὶ τῆς οἰκουμένης ἑαυτοὺς ἐρήμωσαν, καὶ νῦν εἰσιν οὐκ ἔχοντες πόλιν. Καὶ πάλιν ὁ μὲν θάνατος τοῦ Σωτῆρος τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἀνέδειξεν· Ἰουδαῖοι δὲ τῷ θυμῷ καὶ τοὺς βασιλεῖς αὐτῶν ἀπώλεσαν, καὶ τοὺς μεγιστᾶνας κατέβαλον. Πρὸς τούτοις ὁ σταυρὸς τοῦ Κυρίου ἀγγέλους συνῆψε τοῖς ἀνθρώποις, καὶ μεσίτης τῆς φιλίας αὐτῶν γέγονεν· Ἰουδαῖοι δὲ ἐπι βουλεύοντες ἐκέρδαναν τὴν μετὰ δαιμόνων κατοίκησιν. Καὶ ὁ μὲν θάνατος τοῦ Χριστοῦ ἐκούφισε τὴν τῶν ἀνθρώπων διὰ τὴν ἁμαρτίαν ἀλογίαν· Ἰουδαῖοι δὲ ἠλογίσθησαν τῷ θυμῷ, καὶ νῦν μετὰ σειρήνων, καὶ ἐχίνων, καὶ στρουθῶν τοῖς τρόποις συνανα στρέφονται, ἀλλόκοτον ἔχοντες καὶ οὕτως τὸν τρόπον, ὡς ὄνοκένταυροι. Καὶ γὰρ ἀντὶ τοῦ νόμου, ἀνομία παρ' αὐτοῖς ἐστίν· ἀντὶ δὲ πραότητος, «θυμὸς αὐτοῖς κατὰ τὴν ὁμοίωσιν τοῦ ὄφεως.» Καὶ ὅλως οὐδὲν ἐστὶ παρ' αὐτοῖς, ὃ μὴ θάνατον αὐτοῖς κατεργάζεται. Ἄρ' οὖν οὐκ ἄξιον τῷ θανάτῳ προσκεῖσθαι, καὶ ἀφιέναι τῶν Φαρισαίων τὸ συνέδριον; Ἄρ' οὖν οὐκ ἄξιον τῷ σταυρῷ μᾶλλον προσκυνεῖν ἢ τὴν Ἰουδαίων καὶ τοῦ κόσμου κερδάναι φιλίαν; Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ὁ μακάριος Παῦλος γέγραφε· «Τὰ πάντα ἡγῆμαι ζημίαν, ἵνα κερδάνω Χριστόν.» διὰ τοῦτο καύχημα ἡγεῖται τὸν σταυρὸν, λέγων· «Ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ἔμοι κόσμος ἐσταύρωται, κἀγὼ κόσμῳ.» Διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος ἔλεγεν· «Ὁς ἂν μὴ ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθήσῃ μοι, οὐκ ἔστι μου ἄξιος, οὐδὲ δύναταί μου μαθητῆς εἶναι.» Ἄλλ' ἐνταῦθα πολλῆς ἀσφαλείας ἐστὶ χρεία, μήποτε κατὰ τοὺς Ἰουδαίους αἴρωμεν τὸν σταυρὸν, καὶ μὴ κατὰ τὸν Παῦλον. Ὁ μὲν γὰρ Παῦλος ὡς τρόπαιον τῆς ἁμαρτίας ἐφόρει τὸν σταυρὸν· οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἐπὶ τῷ τὸν Κύριον ἀνελεῖν. Διὰ τοῦτο ἀσφα λίζεσθαι χρὴ καὶ νήφειν, μήποτε, κατηγοροῦντες Ἰουδαίων, τὰ αὐτὰ αὐτοῖς κατὰ τοῦ Κυρίου πράτ τωμεν. Πολλοὶ γὰρ προσκυνοῦντες τὸν Κύριον, καὶ 28.248 ἀναξίως αὐτοῦ πολιτευόμενοι, ἀγνοοῦσιν ὑπεύθυνοι γινόμενοι τοῦ θανάτου τοῦ Σωτῆρος· «Ὁς» γὰρ «ἂν ἐσθίῃ τὸν ἄρτον, καὶ πίνη τὸ ποτήριον τοῦ Κυρίου ἀναξίως, ἔνοχός ἐστι τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου,» ὁ Ἀπόστολος μαρτύρεται. Οὕτως· «Καὶ ὁ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ οὐκ ἀγαπᾷ τὸν Κύριον,» ἀλλ' ὡσπερ οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ αὐτὸς οὕτως ἐμίσει τοῦτον. Ὁ δὲ τὸν πένητα ἐξουθενῶν ἀτιμάζει καὶ αὐτὸς, ὡς οἱ Ἰουδαῖοι, τὸν Κύριον· τοῦτο λέγει Σαλομών· «Ὁ ἐξουθενῶν τὸν πένητα, ἀτιμάζει τὸν ποιήσαντα αὐτόν.» Ὁ παρορῶν πένητα πεινῶντα καὶ διψῶντα καὶ γυμνόν, ὁμοίός ἐστι τοῖς Ἰουδαίοις, τοῖς καὶ τὸν Κύριον ἐκδύσασι, καὶ ποτίσασιν αὐτόν ὄξος καὶ χολήν. Καὶ ὁ λαμβάνων δῶρα ἐπ' ἀθώοις οὐκ ἔστιν ἄλλος τοῦ πωλήσαντος τὸν Κύριον, ὡς ὁ Ἰούδας· καὶ αὐτὸς γὰρ τὴν δικαιοσύνην, ἣτις ἐστὶν ὁ Κύριος, πωλεῖ, ὡς ἐκεῖνος τὸν Χριστόν. Καὶ ὁ μὴ κρίνων ὀρφανῷ, καὶ τὸ δίκαιον

ἀποδιδούς τῇ χήρᾳ, ὁ αὐτός ἐστι τοῖς ἐπιβουλεύσασιν τῷ Κυρίῳ καὶ συκοφαντήσασιν αὐτόν. Καὶ τέλος, ὅποια ἄν τις εἰς τὸν πλησίον ἐργάσῃται, ταῦτα εἰς τὸν Κύριον λογίζεται, τὸν δι' ἡμᾶς κατελθόντα καὶ ὑπὲρ ἡμῶν ἀποθανόντα. Οὕτω γὰρ καὶ ὁ Κύριος ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις λέγει· «Ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τῶν μικρῶν τούτων, ἐμοὶ ἐποιήσατε.» Καὶ πάλιν, ὅπερ ἐστὶν ἀναγκαῖον εἰδέναι καὶ τηρεῖν· «Ὁ πορνεύων τὴν μὲν ἰδίαν ψυχὴν ἀπολλύει, ὑβρίζει δὲ καὶ αὐτὸς, ὡς Ἰουδαῖοι, τὸν ναὸν καὶ τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου.» Ὁ γὰρ «τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ φθείρων, φθείρεται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ,» ὡς Παῦλος γράφει. Καὶ ὁ μὲν ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας βασιλευόμενος οὐδὲν ἀποδέει τῶν ἀρνούμενων Ἰουδαίων, καὶ λεγόντων μὴ ἔχειν βασιλέα τὸν Κύριον, ἀλλὰ Καίσαρα. Μὴ ἀγνοεῖτω δὲ ὁ κρατούμενος ὑπὸ τῶν ἡδονῶν, καὶ μᾶλλον αὐταῖς τερπόμενος, ὅτι καὶ αὐτὸς, ὡς οἱ Ἰουδαῖοι, τὸν Βαραββᾶν αἰτεῖται, καὶ τὸν Κύριον ἀποκτείνει. Οὕτω γὰρ οἱ Ἰουδαῖοι, τὸν φαῦλον τρόπον ἀγαπήσαντες τὸν τοῦ Βαραββᾶ, λοιπὸν τὴν ἀρετὴν ἀπέδιωξαν. Γινωσκέτω δὲ καὶ ὁ μὴ τῇ πίστει ἰσχυρὸς, ὅτι τοιοῦτός ἐστιν, ὡς οἱ ἀπιστοῦντες καὶ λέγοντες· «Εἰ Υἱός ἐστι τοῦ Θεοῦ, καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, καὶ πιστεύσομεν αὐτῷ.» Καὶ γὰρ κάκεῖνοι ἀπιστοῦντες ἐφθέγγοντο ταῦτα. Τί οὖν ἐπὶ τούτοις χρὴ ποιεῖν; Οὐδὲν ἕτερον ἢ πιστεύειν τῷ Χριστῷ, καὶ κατ' αὐτὸν πολιτεύεσθαι, καθὼς καὶ ὁ Παῦλος λέγει· «Μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς καὶ ἐγὼ Χριστοῦ.» καὶ τὴν μὲν Ἰουδαίων ἐκτρέπεσθαι φιλίαν, καὶ ἀπιστίαν, καὶ χλεύην, καὶ μύθους, καὶ γενεαλογίας ἀπεράντους, αἵτινες ζητήσεις παρέχουσι μᾶλλον ἢ οἰκονομίαν Θεοῦ τὴν ἐν πίστει· ἔχεσθαι δὲ τοῦ σταυροῦ καὶ ἀξίως αὐτοῦ πολιτεύεσθαι, καὶ λέγειν τὰς αὐτὰς τῷ Παύλῳ φωνάς· «Ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.» Οὕτω γὰρ πολιτευσάμενοι καὶ 28.249 πιστεύσαντες εἰς τὸν Κύριον, γνωσόμεθα τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνάληψιν αὐτοῦ, καὶ τὴν ἐν δεξιᾷ τῆς μεγαλοσύνης κάθισιν, καὶ τὴν τῶν ἀγγέλων ὑποταγὴν ὁψόμεθα, καὶ τὴν μετὰ δόξης αὐτοῦ πάλιν παρουσίαν· ἦν ἄγγελοι μὲν προσημαίνουσιν, ἅγιοι δὲ ὑμνοῦσι· πάντες δὲ ὀρῶντες ἀγαλλιώνται, καὶ χαίρουσιν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, δι' οὗ τῷ Πατρὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.